

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАРМИНИСТРЛІГІ**

СОДЕРЖАНИЕ

Глава 1. ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ КОМПЛЕКСНЫХ УЧЕНИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ-----	3
Глава 13. ПОДГОТОВКА И ПРОВЕДЕНИЕ КОМПЛЕКСНЫХ УЧЕНИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ -----	12
Глава III . ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ И ПРОВЕДЕНИЯ КОМПЛЕКСНОГО УЧЕНИЯ В ОРГАНИЗАЦИЯХ СЕЛЬСКОХО- ЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА.-----	22
ПРИЛОЖЕНИЯ -----	27

**АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**ҰЙЫМДАРДА КЕШЕНДІ ЖАТТЫҒУЛАРДЫ
ДАЯРЛАУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ ЖӨНІНДЕГІ
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ПОДГОТОВКЕ И ПРОВЕДЕНИЮ КОМПЛЕКС-
НЫХ УЧЕНИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ**

«Ұйымдарда кешенді жаттығуларды даярлау және өткізу жөніндегі әдістемелік ұсыныстар» (ары қарай — әдістемелік ұсыныстар) ұйымдардың азаматтық қорғау қызметі бастықтары мен басшы құрамға арналған.

Әдістемелік ұсыныстарда ұйымдарда кешенді жаттығуларды даярлау және өткізу бойынша негізгі ережелер баяндалады.

Әдістемелік ұсыныстар оқудың нақты мақсаттар мен тапсырмаларына, кешенді жаттығуға қатысушылардың құрамына және олардың дайындық деңгейіне, жергілікті жағдайлар мен ұйымдардың өндірістік қызметінің ерекшелігіне орай әдістемелік ұсыныстарды шығармашылық тұрғыда қолдануға болады.

Әдістемелік ұсыныстар ҚР «Азаматтық қорғау туралы» Заңы, ҚР ПМ 20.04.2015 жылғы бұйрығы, «Азаматтық қорғау саласында мамандарды және халықты оқыту, білімді насихаттау, ақпараттандыру ережесі» негізінде әзірленеді. Әдістемелік ұсыныстардың негізінде «Жаттығулар мен үйренулерді өткізу, сондай-ақ азаматтық қорғау лауазымды тұлғаларын және ұйымдардың жұмысшы персоналын ТЖ жағдайларында оқыту жөніндегі ұсыныстар» оқу құралы шықты, ол ҚР ПМ Төтенше жағдайлар комитетінің Азаматтық қорғаныс басқармасында 2016 жылғы 20 қаңтарда № 29-5-1/167-и келісілген, сондай-ақ Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесінің басшы құрамымен сабақ өткізу кезінде және жаттығуларға қатысуда жинаған тәжірибелері.

Әдістемелік ұсыныстар Орталықтың Әдістемелік кеңесінде бекітілген және Қазақстан Республикасы ПМ Төтенше жағдайлар комитетінің Азаматтық қорғаныс басқармасында 2016 жылғы 6 сәуірде № 29-5/ 1044-11-и келісілді.

«Әдістемелік ұсыныстарды» дайындауға және шығаруға «АҚ РОӨО» ЖШС қызметкерлері: Е. Н. Мельников, Т. К. Вафина,

А. А. Тасиева, З. А. Ашинова, Х. А. Кулымбетова, Т. Д. Сыдыкова қатысты.

- следить за тем, чтобы люди и техника не отставали, немедленно организовать розыск потерявшихся людей.

е) При действиях в районах с жарким климатом:

-создать запасы питьевой воды;

-принимать меры к очищению и дезинфекции имеющихся источников воды и организовать их охрану;

-обеспечить личный состав средствами от укусов змей и ядовитых насекомых;

- принимать меры по предупреждению тепловых (солнечных) ударов и оказанию помощи пострадавшим.

3. На учениях, в ходе проведения которых предусматривается перевозка личного состава железнодорожным или водным транспортом, необходимо выполнять требования по мерам безопасности, указанные в соответствующих инструкциях.

- вести тщательную разведку очагов пожаров;
 - не превышать установленное время нахождения личного состава в непосредственной близости от огня (не более получаса);
 - при тушении пожаров в непригодной для дыхания среде выполнять работы в изолирующих противогазах или в обычных, но сполкалитовыми патронами;
 - при работе на высотах следует применять страхующие приспособления, исключающие падение работающих;
 - до начала работ по вскрытию и разработке конструкций обесточить электрические сети;
 - при сбрасывании с этажей и крыш конструкций (предметов) следить за тем, чтобы они не попадали на работающих у зданий людей, на электропровода, балконы, на технику и механизмы;
 - при явной угрозе взрыва, обрушения, вскипания нефтепродуктов в резервуарах и т.п. личный состав выводить в безопасное место;
 - не допускать попадания зажигательных смесей на технику;
 - при тушении почвенных (подземных, торфяных) пожаров передвижение людей и техники производить осторожно во избежание провала в прогоревший грунт (прогар);
 - при тушении лесных пожаров убирать подгоревший сухостой.
- г) При действиях ночью и в других условиях ограниченной видимости (дождь, туман, снегопад, запыление и т.д.) необходимо заранее обозначить рубежи (участки) имитации, а также иметь на автомобилях и другой технике знаки установленного образца, видимые в темноте.
- д) При действиях зимой (в холодных условиях):
- обеспечить личный состав теплой одеждой и обувью;
 - ознакомить всех участников учения с мерами по предупреждению обморожения;
 - контролировать соблюдение личным составом питьевого режима;
 - развернуть медицинские пункты в отапливаемых палатках или в теплых помещениях с необходимым количеством медикаментов для оказания помощи обмороженным и подготовить специальные машины для их эвакуации;
 - осуществлять перевоз людей на машинах, оборудованных тентами; на привалах и остановках по мере необходимости совершать с личным составом пробежки; для обогрева и укрытия от ветра выбирать лесные участки, овраги, строить шалаши; принимать меры для предотвращения отравления людей угарным газом и возникновения пожаров при топке печей в автомобилях, палатках, землянках и других местах;

I –тарау

ҰЙЫМДАРДА КЕШЕНДІ ОҚУ-ЖАТТЫҒУЛАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ НЕГІЗДЕРІ

1. Кешенді оқу-жаттығулары басқару органдарының, Азаматтық қорғаныс құрылымдарының басшы құрамын, ұйымдарға жақын орналасқан жұмысшылар мен қызметшілерді, халықты, табиғи және техногенді сипаттағы төтенше жағдайлардың салдарын жоюға даярлаудың жоғары түрі болып табылады. Олар «Әдістемелік ұсыныстар» Азаматтық қорғаныс бастықтарының бұйрықтары негізінде тиісті деңгейде өткізіледі.

Бұл жаттығулар өндірістің салдарларын жоюға байланысты бүкіл шаралар кешенін және Азаматтық қорғаныс шараларын практикалық пысықтауға мүмкіндік береді.

Кешенді оқу-жаттығулары 3 жылда 1 рет өткізіледі:

- Азаматтық қорғаныс бойынша санатталған барлық ұйымдарда;
- Өрт және жарылыс қауіпі бар заттар мен қатты әсер ететін улы заттарды шығаратын немесе өндірісінде пайдаланатын объектілерде;
- Саны 300 және одан артық адам істейтін санатталмаған ұйымдарда;

- Сыйымдылығы 600 және одан артық аурухана тесегі бар медицина емдеу-сауықтыру мекемелерінде;

- Ауыл шаруашылығы өндірісінің барлық ұйымдарында өткізіледі.

2. Кешенді оқу-жаттығулары:

- Азаматтық қорғаныс жүргізу және ТЖ жою іс-әрекеттері бойынша басқару органдарын, АҚ құрылымдарын, басшы құрамын, ұйымдардың жұмысшылары мен қызметшілерін жұмыс жүргізудегі жоғары үйлестірушілікке қол жеткізу;

- бейбіт және соғыс уақытындағы төтенше жағдайлар да адамдарды қорғаудың әдіс-тәсілдерін жетілдіру және ұйымдар жұмыстарының тұрақтылығын көтеру;

- төтенше жағдайлар салдарларын жою бойынша жоспарлардың, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс жоспарларының, мақсат бойынша міндеттерді шешуге АҚ күштері мен құралдары даярлығының нақтылығын тексеру;

- Азаматтық қорғаныс бойынша жоспарды жоспарлауда, оларды орындауда күштерді басқаруда, басқару органдары мен Азаматтық қорғаныс күштерінің өзара байланысын ұйымдастыру мен қолдауда

басқару тірегіндегі топтың білімі мен дағдыларының деңгейін арттыру;

- ұйымдардағы басқару, байланыс және хабарлау жүйесінің сенімділігін тексеру;

- жаттықтыратын адамдарда жоғары моралдық және психологиялық қасиеттерді, тосын жағдайларда сауатты әрекет ету дағдысын орнықтыру;

- әр түрлі жағдайларда ұйым басшыларының ұйымдастырушылық жұмысының нысандары мен әдістерін жетілдіру;

- құтқару және өзге шұғыл жұмыстарды жүргізудің әдіс-тәсілдерін зерттеу, құрылымдар мен техниканы пайдалану тиімділігін арттыру, сондай-ақ зілзала, авария және апат салдарын жою кезіндегі күштердің әрекетін ұйымдастыру бойынша жаңа теориялық көзқарастар мен қағидаларды тексеру мақсаттарында өткізіледі.

3. Өзінің мақсаты бойынша кешенді оқу-жаттығулары жоспарлық, көрсетімділік және тәжірибелік зерттеу болып бөлінеді.

Жоспарлық оқу-жаттығулары қажеттілік бойынша, бірақ кемінде үш жылда бір рет өткізіледі. Олар үйретулердің, ұйымдардың барлық санатын Азаматтық қорғаныс және төтенше жағдайлар бойынша іс-әрекет жөніндегі дайындық циклін анықтайды және жалпы азаматтық қорғау тапсырмаларын орындауға даярлық керсеткіштері болып табылады.

Көрсетілімдік оқу-жаттығулары жаңа оқу жылы басталар алдында, кешенді оқу-жаттығуларын ұйымдастыру мен өткізу әдістемесіне бірыңғай көзқарастарды әзірлеу, жаттығуларға даярлық пен өткізу кезінде басшы құрам әрекеттерінің ең қажетті нысандары мен әдістерін керсету және оның нәтижелерін жүзеге асыру мақсатында қорытынды шығару мен тапсырмалар беру кезеңінде ауданда, қалада өткізіледі.

Көрнекі оқу-жаттығуларын өткізу үшін, қарапайым құжаттардан басқа, керсету жоспары және соған қажетті қосымшалар әзірленеді.

Тәжірибелік-зерттеу жаттығулары келесі мақсаттарда жүргізіледі:

- ұйымдардағы азаматтық қорғау және төтенше жағдайлар шараларын ұйымдастыру және өткізу мәселелері бойынша нормативтік құжаттардың жаңа, ең маңызды қағидатты ережелері жобаларын тексеру;

- азаматтық қорғаудың басқару органдары және күштерінің жаңа ұйымдық-штаттық құрылымдарын, ТЖ және оның салдарларын жою кезінде, сондай-ақ заманауи соққы беру құралдарын қолдану

- производить работы в колодцах, подземных коллекторах и в задымленных помещениях без кислородно-изолирующих или обычных противогазов с газовыми патронами;

- касаться незащищенными руками (ба резиновых перчаток) оголенных электропроводов и соединяющихся с ними металлических

- предметов;

- входить в помещение, в котором скопился газ, а также в помещение, где находятся электроустановки высокого напряжения, без разрешения соответствующего специалиста и соблюдения установленных мер предосторожности;

- производить земляные работы без согласования с соответствующими местными органами власти;

- разводить костры в лесных массивах;

- пить сырую воду из непроверенных источников.

2. В целях обеспечения мер безопасности необходимо:

8) При отработке вопросов повышения устойчивости работы организации:

- соблюдать меры безопасности при проведении работ по увеличению жесткости отдельных конструкций, зданий и сооружений;

- подготавливать коммунальные и энергетические сети к быстрому и безаварийному отключению в случае подачи сигнала «Внимание всем!» или при подаче любых экстренных команд;

- проводить мероприятия, направленные на безаварийную остановку технологического процесса.

б) При проведении спасательных работ:

- вести тщательную разведку мест предстоящих работ;

- строго выполнять правила действующих инструкций по технике безопасности при работе со средствами механизации, пневмо- и электроинструментом, взрывчатыми и огнеопасными веществами;

- производить крепление и т.п. обрушение конструкций зданий и сооружений, которым может угрожать обвал;

- осуществлять установку предупредительных (сигнальных) знаков в местах производства работ;

- осуществлять управление расчетами инженерных машин ясно видимыми сигналами (флажками, фонарями), для их подачи назначать специально подготовленных людей;

- не допускать превышения установленных норм времени непрерывной работы личного состава в изолирующей одежде и других средствах защиты.

в) При тушении пожаров:

МЕРЫ БЕЗОПАСНОСТИ НА КОМПЛЕКСНОМ УЧЕНИИ

1. На учениях запрещается:

- перевозить личный состав и технику на необорудованных для этих целей автомобилях, платформах, вагонах и судах, а опасные обращения предметы (вещества) - на транспорте совместно с людьми;
- эксплуатировать неисправную технику и автотранспорт;
- на остановках выходить на левую сторону дороги, находиться между машинами и отдыхать под ними; запускать двигатели и трогаться с места без тщательного осмотра машин и прилегающей местности; курить у машины с горючими и взрывоопасными веществами;
- размещать людей, обозначающих пораженных, в местах движения и работы техники;
- становиться на тросы, находиться под стрелами подъемных кранов, под ковшами экскаваторов и на завалах во время работы инженерной техники;
- вести автомобильные радиостанции с высоко поднятыми антеннами по населенным пунктам и под линиями электропередач;
- развешивать радиостанции ближе чем в 100 м от высоковольтных линий электропередач, работать на них при стоянках без заземления;
- пользоваться неисправными имитационными средствами, подрывными макетами и другими приспособлениями для производства взрывов;
- производить имитацию ядерного взрыва табельными имитаторами на расстоянии ближе чем в 250 м от личного состава и жилых зданий;
- сжигать имитационные дымовые шашки, подрывать имитационные гранаты и взрывпакеты на расстоянии ближе чем в от личного состава и легковоспламеняющихся материалов;
- производить взрывы имитационных гранат в населенных пунктах и водоемах;
- выпускать осветительные и сигнальные ракеты в направлении легковоспламеняющихся веществ и материалов;
- трогать и подбирать взрывпакеты, запалы, заряды взрывчатых веществ и разбирать их;
- подбирать предметы, зараженные учебными рецептурами имитации отравляющих веществ;

кезінде авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізу үшін қолданылатын техникалардың мүмкіндіктерін тексеру;

- тапсырмаларды орындау барысында техникалар мен азаматтық қорғау құрылымдарын пайдаланудың әлдеқайда мақсатқа сай амалдары мен тәсілдерін анықтау және әзірлеу;

- бейбіт және соғыс уақытында ұйымдар жұмысының тұрақтылығын арттыру мүмкіндіктерін іздестіру.

4. Жаттығулардың созылуы барлық оқу мәселелерін толық және сапалы орындауын қамтамасыз етуге және екі тәуліктен аспауға тиіс. Жоғары тұрған Азаматтық қорғаныс бастығының шешімі бойынша оқу-жаттығуының ұзақтығы ұзартылуы, созылуы мүмкін.

5. Кешенді оқу жаттығуына ұйымның бүкіл басшы құрамы, Азаматтық қорғаныс құрылымдарының командирлері, жеке құраммен, техникамен, аспаптармен және мүлікпен толық қамтамасыз етілген құрылымдардың барынша ықтимал саны, сондай-ақ құрылымдарға кірмейтін жұмысшылар мен қызметшілер тартылады.

Егер ұйым қатты әсер ететін улы, жарылыс және өрт қауіпі бар заттарды өндірісінде пайдаланатын болса, онда оқу жаттығуына осы ұйым маңайында тұратын халық та тартылады.

6. Кешенді оқу-жаттығуларында төтенше жағдайлар мен Азаматтық қорғаныстың іс-әрекет жоспарларында қарастырылған міндеттердің бүкіл көлемінің іс жүзінде орындалуын қамтамасыз ететін жағдай жасалады.

Оқу-жаттығуы ұйымның өндірістік ғимараттарын, құрылыстары және әртүрлі коммуникациялары мен аумағы кіретін оқу-материалдық базасында, сондай-ақ жаттығу мақсатына сәйкес қосымша тұрғызылатын оқу орнында өткізіледі. Жекелеген мәселелер тұрғын үйде пайдалану органдарын және халықты тарта отырып, тұрғын үй секторының аумағында пысықталуы мүмкін.

Оқу-жаттығуын өткізу жоспарына ұйымның әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпал ететін практикалық жұмыстар енгізуі мүмкін.

7. Кешенді оқу-жаттығуларында әрбір жұмысшы нақты жағдайға орай Азаматтық қорғау және төтенше жағдайлар желісі бойынша өзіне белгіленген міндеттерді атқарады:

- басшы құрам ТЖ жоба іс-әрекеттері жөніндегі, жоспарларға сәйкес, шаралардың іс жүзінде жүзеге асырылуы кезінде, азаматтық қорғау күштерін басқару дағдысын, сондай-ақ ұйымның Азаматтық қорғаныс жоспарларын меңгереді;

- Азаматтық қорғаныс құрылымы зардап шегушілерді құтқару

жөніндегі жұмысты жүргізу және оларға әр түрлі жағдайларда көмек көрсету тәсілдері мен амалдарына үйренеді, әрекет ету тактикасын, техникалар мен аспаптарды қолдану тәсілдерін меңгереді;

- Азаматтық қорғаныс құрылымдарына кірмейтін жұмысшылар мен қызметшілер «Баршаның назарына!» дабылы және ауызша хабар (ақпарат) бойынша іс-әрекеттер орындауға жаттығады.

8. Тәрбиелеу жұмысы оқу-жаттығуларына қатысушыларға нақты міндеттерді түсіндіру және оларды жаттығу ниеті мен жоспарын толық және сапалы орындауға, олардың күш-жүгерін жұмылдыру, басшы құрам мен Азаматтық қорғау командирлеріне ТЖ-дан және заманауи соққы беру құралдарынан халықты қорғау бойынша шараларды орындауда табандылық пен жігерлілікті сіңіру мақсатында өткізіледі.

9. Кешенді жаттығуға даярлық пен өткізу үшін жаттығу басшысы, оның орынбасарлары, көмекшілері мен делдалдар тағайындалады, сондай-ақ жаттығуға басшылық жасау штабы құрылады.

Оқу-жаттығуына, оны ұйымдастыруға, даярлауға және өткізуге жеке жауап беретін ұйымның азаматтық қорғанысының бастығы басшылық етеді.

10. Ұйымның басшысы:

- « Азаматтық қорғау туралы » Заңды, нормативтік және құқықтық актілер мен өзге құжаттар талаптарын, ұйымдағы істің шынайы жағдайын, басшы құрам мен Азаматтық қорғау құрылымы командирлерінің шараларды практикалық орындауға даярлық деңгейін білуге;

- оқу-жаттығуы бойынша негізгі қажетті мәліметтерді: тақырыпты, мақсатты, кезеңдер мен оқыту мәселелерін, басшы құрам мен қатысушыларды, күштер мен құралдар іс-әрекетінің уақыты мен орнын, жұмыс ауқымын жасау үшін оқу орындары қондырғыларының көлемі мен тәртібін «материалдар, күштер, мерзімдер, нақты қатысушылар) материалдық, техникалық, қаржылық, медициналық және қамтамасыз етудің өзге түрлерін анықтауға;

- кешенді оқу-жаттығуын өткізуге мұрындық болатын оның қатысушыларын дайындауға, жаттығудың аса маңызды құжаттарын әзірлеуге басшылық етуге;

- оқу-жаттығуы барысында жағдайды сатылай өрістетуге мен қиындату жолымен оқу мәселелерін толық және сапалы пысықтауға, жаттығуға қатысушылардың іс-әрекеттеріне жеке өзі, орынбасарлары және көмекшілері (делдалдары) бақылау жасауға;

- барлық қатысушылардың қауіпсіздік шараларын қатаң сақтауын, ұйымның материалдық құндылықтарын және азаматтар меншігінің

ОСНОВНЫЕ ЗНАКИ И УКАЗАТЕЛИ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ НА КОМПЛЕКСНОМ УЧЕНИИ

Знаки для обозначения разрушений, завалов, участков заражения, повреждений на коммунально-энергетических сетях, состояния зданий и защитных сооружений, участков имитации, а также различные указатели изготавливаются из фанеры (картона, жести) в виде прямоугольников размером 40 x 20 см и окрашиваются белой краской. Сверху крупными буквами черного цвета делается надпись в виде разрушения, повреждения, поражения (заражения), а ниже данные, характеризующие его размеры. Знаки и указатели устанавливаются на высоте 1-1,5 м от земли. При действиях ночью они освещаются или покрываются светящимися красками.

Примерный перечень знаков:

- разрушенный участок дороги;
- зараженный участок;
- мост разрушен;
- завал;
- пострадавшие в завале;
- здание разрушено;
- здание повреждено;
- здание грозит обрушением;
- убежище разрушено;
- убежище завалено;
- повреждение водопровода;
- повреждение ЛЭП;
- повреждение газовой сети.

Примерный перечень указателей:

- проход в зараженном участке;
- направление движения к проходу (проезду);
- направление движения в объезд препятствия.

Примечание:

В зависимости от темы комплексного учения и отрабатываемых учебных вопросов, в целях создания необходимой обстановки, могут применяться и другие знаки (указатели).

сақталуын, жаттығу үшін бөлінген материалдық-техникалық құралдың үнемді жұмсалуын қамтамасыз етуге;

“УТВЕРЖДАЮ”

Руководитель учения

(подпись)

«-----»-----20—Г.

ПЛАН

ИМИТАЦИИ НА КОМПЛЕКСНОМ УЧЕНИИ

(наименование организации)

Место имитации	вид имитации	Срок готовности	Силы и средства для имитации	Время проведения имитации	Количество статистиов, обозначаемое ими количество пораженных	Ответственные за имитацию

Помощник руководителя учения имитации

(наименование организации)

(подпись)

Прмечание:

К плану прилагаются: схема организации имитации, схемы связи и управления имитацией, текстуальное изложение мер по охране мест имитации и обеспечению мер безопасности.

- оқу-жаттығуы аяқталысымен басшы құраммен және Азаматтық қорғау құрылымы командирлерімен ортақ талқылауды даярлау мен өткізуге, оның барысында қатысушылардың практикалық іс-әрекетіне баға беруге және кемшіліктерді жою жолдарын анықтауға;

- қорытынды бұйрықты әзірлеп шығарып, онда нақты шараларды, олардың орындалу мерзімі мен жауапты лауазымды тұлғаларды керсетуге, төтенше жағдайлар салдарын ескерту мен жою және Азаматтық қорғаныс жоспарына нақтылау енгізуге міндетті.

11. Оқу-жаттығуына қатысушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында басшы алдағы оқу-жаттығу ауданына барлау мен қозғалу үшін қауіпті жерлерге коменданттық қызметті, нақты медициналық қамтамасыз етуді, әсіресе қауіпсіз жерлерді қамтамасыз етуге, өтуі қиын жерлерді белгілеуге, жергілікті жер телімдерін және онда заманауи соққы беру құралдарын, өрт, қирату, зақымдау құралдарын бүркемелеу тәртібін, коммуналдық-энергетика желілерінде жасанды аварияларды көрсетуге және олардың белгілерін жүргізуге міндетті.

12. Оқу-жаттығуы кезіндегі қауіпсіздік шараларының сақ-талуына, сондай-ақ бүкіл басшы құрамның, штабтың, ұйымның Азаматтық қорғау қызметкерлері, оқу-жаттығуына қатысқан құрылымның командирлері жауапкершілікте болады. Олар жеке құраммен бірге қауіпсіздік шаралары жөніндегі нұсқаулықты зерттеуге (№ 6-қосымша) телімдерді, бүркемелеу алаңдарын және басқа қауіпті орындарды белгілеу тәртіптерін көрсетуге; оқу-жаттығуына шығарылған техника мен көліктің ақаусыздығын тексеруге, оқу-жаттығу барысында бүркемелеу құралдарының дұрыс сақталуы мен пайдалануына бақылауды қамтамасыз етуге; белгіленген қауіпсіздік шараларын жеке құрамның қатаң сақтауын қадағалауға міндетті.

Кешенді оқу-жаттығуын толық және сапалы өткізуді қамтамасыз ету мақсатында оқу-жаттығуына басшылық штабы құрылады. Оқу-жаттығуына басшылық штабының бастығы болып, әдеттегідей Азаматтық қорғаныс штабының бастығы тағайындалады.

Оқу-жаттығуына басшылық штабының құрамына ұйымның АҚ мәселелері бойынша тыңғылықты даярланған қызметкерлері тағайындалады.

13. Оқу-жаттығуына басшылық штабы оған даярлық пен өткізуді қамтамасыз ететін негізгі орган болып табылады. Штаб қызметкерлері:

* кешенді оқу-жаттығуына даярлық пен өткізу жөніндегі құжаттарды әзірлеуге және оны ұйым АҚ бастығының бекітуіне

тапсыруға;

* оқу-жаттығуына даярлық кезінде басшы құрамды, құрылымдардың командирлерін, жұмысшылар мен қызметшілерді сабаққа, жаттығуларға ұйымшылдықпен тартуды қамтамасыз етуге, сондай-ақ оқыту сапасына жүйелі бақылау жасауға;

* оқу-жаттығуы барысында басқару органдары мен күштерін өзара байланыс мәселелерін қарастыруға;

* оқу-жаттығу ниеті мен жоспарына сәйкес жаттығу ауданыпт даярлау үшін шаралар қабылдауға, басқару тіректерін, хабарлау және байланыс жүйесін даярлауға, коменданттық қызмет пен қоғамдық тәртіпті сақтауды ұйымдастыруға;

* үйретілетіндердің іс-әрекеттері туралы мәліметтерді қорытуға, жаттығу кезендерін, оқыту мәселелерін толық және сапалы пысықтау бойынша ұсыныс әзірлеуге, бағыныстыларға кіріспелердің жедел жеткізілулерін және олардың берілген тапсырмаларды толық орындауын бақылауға;

* Азаматтық қорғанысты жүргізу және ТЖ жою әдістері бойынша әдіс-тәсілдері бойынша шаралар өткізу тәжірбиесін зерттеуге және байытуға;

* оқу-жаттығу нәтижелері туралы баяндама, қорытындылар мен ұсыныстар әзірлеуге міндетті.

14.Оқу-жаттығуы басшысының орын-басарлары (кемекшілері) Азаматтық қорғау мәселелері бойынша тыңғылықты даярлаған ұйымның лауазымды қызметкерлері қатарынан тағайындалады. Олардың саны оқытуды және негізгі қызметтер мен құралдарды бақылауды қамтуды ескере отырып көлеміне, өндіріс ерекшелігіне байланысты жоспарларшы құжаттарды әзірлеуге қатысады және солардың негізінде оқыту кезеңіндегі жұмысшыларға өздерінің жеке жоспарларын жасайды.

15.Басшының инженерлік-техникалық мәселелері жөніндегі орын-басары (көмекшісі):

* инженерлік-техникалық және өрттен қорғау шараларын өткізу мәселелері бойынша кешенді жаттығу жоспарын әзірлеуге қатысуға;

* жаттығуға даярлық кезінде және өткізу барысында инженерлік-техникалық және өрттен қорғау шараларын өткізуге жауапты органдар мен бөлімшелер қызметін бақылауға;

* төтенше жағдайда техникалық және коммуналдық-энергетикалық тораптарда оларды жедел және авариясыз жабу (ажырату) жұмыстарын жүргізуді қамтамасыз етуге;

*басшыға инженерлік-техникалық, өрттен қорғау шараларының

ХОД УЧЕНИЯ

Время	Учебные вопросы	Обстановка (содержание вводных) и ее имитация	Действия руководителя учения	Действия заместителей и помощников руководителя, посредников	Ожидаемые действия обучаемых

Первый этап: (название этапа, его содержание, учебная цель, время).

Второй и последующие этапы:

Разбор учения: (указывается время и место проведения разбора каждого этапа).

Примечание:

1. Перечень и содержание вводных, способы и время их вручения.
2. Схема района учения с нанесенной обстановкой.

Начальник штаба руководства учением

(наименование организации)

(подпись)

Примечание:

- 1.Графа «Ожидаемые действия обучаемых» может быть разделена на несколько граф - по категориям обучаемых.
- 2.Частные планы заместителей и помощников руководителя учения, посредников утверждает руководитель учения.

2. Каждый раздел должен охватывать все относящиеся к нему мероприятия.

Приложение №3

“УТВЕРЖДАЮ”

Руководитель учения

(подпись)

«-----»-----20—г.

ПЛАН

подготовки комплексного учения

(наименование организации)

Тема-----

Учебные цели:

- для руководящего состава:
- для командиров и личного состава формирований ГЗ:
- для рабочих и служащих, не входящих в формирования ГЗ:
- для населения, проживающего вблизи потенциально опасного объекта:

Время: календарные сроки и общая продолжительность

Состав участников:

Замысел учения:

Этапы учения, учебные вопросы и время на отработку каждого из них:

орындағандығы туралы және оның тосын жағдайларда ұйым жұмысының тұрақтылығын арттыруға ықпалы туралы баяндауға;

*оқу-жаттығуы нәтижесі бойынша есеп беру материалдарын жіне алынған тәжірибені ұйымның практикалық жұмысына енгізу бойынша нақты ұсыныс әзірлеуге міндетті.

16. Басшының материалдық-техникалық қамтамасыз ету жөніндегі орынбасары (көмекшісі):

* оқу-жаттығу ниеті мен жоспарына сәйкес шараларды әзірлеуге қатысуға және оларды материалдық-техникалық қамтамасыз етуге;

* оқу-жаттығуында ұйым қызметін үздіксіз материалдық--техникалық қамсыздандыру бойынша міндеттерді жан-жақты пысықтауға мүмкіндік беретін жағдайды жасауға;

* оқу-жаттығуына қатысушылардың ыстық тамақпен, азық--түлікпен, сумен, күнделікті қажетті заттармен өз уақытында қамтамасыз етілуіне, сондай-ақ техниканы пайдаланудың ұйымдастырылуына, оны жанар-жағар маймен қамтамасыз етуге, тиісті құрылымдар жұмысына және моторесурстарының жұмсалыуына бақылау жасауға;

* оқу-жаттығуына тартылған техниканы керсетілген уақытта тұрақты қойылатын жеріне қайтарылуын бақылауға;

* басшыға материалдық-техникалық қамсыздандыру міндетінің орындалғандығы, оны жетілдіру жөніндегі ұсыныстар туралы баяндауға;

* оқу-жаттығуы нәтижелері бойынша жалпы талқы үшін есеп беру материалдарын даярлауға міндетті.

17. Басшының көшіру жөніндегі көмекшісі:

* қауіпті аймақтан жұмысшыларды, қызметшілерді көшіруге, оларды орналастыруға, сондай-ақ көлікпен жұмысшыларды және қызметшілерді АҚ жоспары бойынша жұмыс орнына алып баруға байланысты шараларды әзірлеу мен жүзеге асыруға қатысуға;

Оқу-жаттығуына даярлық кезінде және барысында көшіру органдарының қызметін бақылауға, көлік жұмысы мен көшірілгенді тасымалдау кезінде қауіпсіздік шараларының сақталуын бақылауға;

* Көшірілгендерді медициналық қызметпен, тамақпен, жылумен, жиналатын пункттермен көшіру бағыттарында қорғалуын жан-жақты қамтамасыз етуді ұйымдастыруға;

18. Басшының бүркемелеу жөніндегі орынбасары:

* оқу-жаттығуы ұйғарылымы мен жоспарына сәйкес бүркемелеу командасының құрамын, қажетті бүркемелеу, байланыс және қозғалу құралдарын анықтауға;

* басшылық штабымен бірге қажетті құралдар мен материалдарды,

практикалық жұмыс үшін орындарды жабдықтауға кететін уақытты, отыратын орынды бүркемелеу жоспарын әзірлеуге, оны жергілікті жермен байланыстыруға және бекіту үшін басшыға тапсыруға;

* бүркемелеу телімдерінің жабдықталуын ұйымдастыруға және жеке басшылық жасауға, оның қорғалуын қамтамасыз етуге;

* бүркемелеу командасының даярлығына басшылық жасауға, бүркемелеу құрылыстарын пайдалану кезіндегі қауіпсіздік шаралары бойынша жеке құрамның тағылымдамасын және сынақ қабылдауды ұйымдастыруға;

* оқу-жаттығуы басшысымен тұрақты және сенімді байланыс жасауға, оқу-жаттығуы жоспарлары немесе басшы нұсқауы не болмаса өкімі бойынша бүркемелеу өткізуге, бүркемелеу командасымен оқу-жаттығуына барлық қатысушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге;

* оқу-жаттығуы аяқталысымен бүркемелеу учаскелерін тәртіпке келтіруді, пайдаланылмаған немесе кәдеге жарамаған бүркемелеу құралын жоюды ұйымдастыруға, ол туралы жаттығу басшысына баяндауға;

* бүркемелеу командасының практикалық іс-әрекетінің талқысын жүргізуге және жалпы талқы үшін ұсыныстар әзірлеуге міндетті.

19. Құрылымдық бөлімшелер (белгі, қызмет, цех) және құрылымдар жанындағы басшы көмекшілері (делдалдар):

*оқу-жаттығуы бойынша құжаттарды, оны өткізу тәртібі жүйелілігін зерттеуге, басшының көмекшісі (делдалы) болуы ықтимал бөлімшедегі жаттығу орны мен өз міндетін анықтауға;

*оқу-жаттығуы барысында үйретінділердің өкімдер алу тартігбін және орындау барысын, жағдайдын жедел бағалануын және қабылданған шешімінің негіздерін, құтқару және өзге шұғыл жұмыстарды жүргізу үшін бағыныстыларына міндеттердің дер кезінде және дұрыс қойылуына бақылау жасауға;

* қауіпсіздік шараларының сақталуын қадағалауға және олар сақталмаған жағдайда тәртіп бұзушылықты болдырмау жөнінде шара қабылдауға, артынша жаттығу басшысына баяндауға;

* үйретінділердің іс-әрекет тәжірбиесін қорытуға, олардың жұмысын объективті бағалауға және белгіленген мерзімде талқылау үшін материал тапсыруға, сондай-ақ он мысалдар мен кемшіліктерді талдай отырып, жеке талқы даярлауға және өткізуге міндетті.

3.	Подготовка рабочих и служащих, не входящих в формирование ГЗ 1. Изучение вопросов, подлежащих отработке в ходе учения. 2. Сдача нормативов. 3. Изучение инструкции по мерам безопасности и т.д.			
4.	Подготовка населения, проживающего вблизи опасного производственного объекта ГЗ 1. Отработка вопросов оповещения 2. Изучение вопросов, подлежащих отработке в ходе учения 3. Изучение инструкции по мерам безопасности и т.д.			
5	Мероприятия по материально-техническому и медицинскому обеспечению 1. Обеспечение участников учения продуктами питания, водой, предметами первой необходимости. 2. Обеспечение горючими и смазочными материалами 3. Обеспечение запчастями и организация технического обслуживания техники 4. Обеспечение участников учения средствами оказания первой медицинской помощи и медикаментами и т.д.			

Начальник штаба руководства учением

(наименование организации)

(подпись)

Примечание:

1. Разделов плана может быть и больше. Их количество зависит от содержания и объема подготовительных мероприятий.

“УТВЕРЖДАЮ”
Руководитель учения

(подпись)
«----» ----- 20---г.

**КАЛЕНДАРНЫЙ ПЛАН
подготовки комплексного учения**

(наименование организации)

№ п/п	Наименование мероприятий	Срок исполне- ния	Ответ- ствен- ные испол- нители	Отметка о выполне- нии
1.	Подготовка руководства учения и органов управления 1.Изучение руководящих до- кументов и учебно методической литературы 2. Проведение командно – штаб- ного учения 3. Проведение рекогносцировки района учения 4.Разработка документов по учению и т.д.			
2.	2. Подготовка формирований ГЗ 1.Изучение вопросов, подлежа- щих отработке в хеде учения: -с командирами формирований ГЗ; -с личным составом. 2. Изучение инструкции по мерам безопасности и т.д.			

II-тарау
**ҰЙЫМДАРДА КЕШЕНДІ ОҚУ-ЖАТТЫҒУЛАРЫН
ДАЯРЛАУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ**

Кешенді оқу-жаттығуын даярлау

20. Оқу-жаттығуына даярлық ұйымның төтенше жағдайлар және оның зардаптарын жою бойынша жоспары, Азаматтық қорғаныстың іс-шаралары және Азаматтық қорғаныс басшысының бұйрығы негізінде бастықтың өкімімен ұйымдастырылады. Оған негізгі мәліметтерді анықтау, жоспарлау құжаттарын дер кезінде әзірлеу, басшы құрамды және жаттығуға өзге қатысушыларды оқыту, киын тактикалық жағдайды жасау мақсатында практикалық іс-әрекет аймағын қосымша жабдықтау, қирауды және жұқтыруды бүркемелеу мәселелері енеді. Жасалған жағдай жаттығуға қатысушылар мен оның жоспарда қарастырылған іс-шараларының толық орындалуын қамтамасыз етуге, ал құрылымдар үшін — құтқару және басқа шұғыл жұмыстарды жүргізуі тиіс.

21.Оқу-жаттығу бойынша құжаттар ұйымының жаттығуға басшылық ететін штабымен күні бұрын (2-3 ай бұрын) дайындалады. Олар шаралар басталудан 1,5-2 ай бұрын ұйымның басшысымен келісілуі, қаралуы, бекітілуі және орындаушыларға жеткізілуі тиіс (құжаттардың үлгі нысандары осы Нұсқаулыққа берілген қосымшаларда келтірілген).

22.Ұйымдарда кешенді оқу-жаттығуларын өткізу үшін мына құжаттар дайындалады:

- ұйымның Азаматтық қорғаныс бастығының бұйрығы; ☐
- жаттығуды дайындаудың күнтізбелік жоспары;
- жаттығуды өткізу жоспары;
- бүркемелеу жоспары;
- бастықтың орынбасарларының (көмекшілерінің) делдалдардың (егер олар тағайындалған болса) жеке (дербес) жоспары;
- оқу-жаттығуын қамтамасыз ету бойынша өзге құжаттар (материалдық-техникалық, медициналық қамтамасыз ету, барлауды, байланысты қауіпсіздік шаралары жөнінде нұсқаулықты үйретуді ұйымдастыру және т.б.).

23.Құжаттарға қысқа, анық, әр түрлі түсіндірмелері бар тұжырымдамалар жазылады. Құжаттардың жобасы осы мәселе бойынша қолданыстағы нормативтік құжаттарды және бұйрықтарды түсіндірудің және оқытудың әдістемелері негізінде құрастырылады.

24. Дайындалатын құжаттар өзінің мазмұны, құрылымы және рәсімделуі бойынша қатынас хаттарына қойылған талаптарға сәйкес болуы тиіс.

25. Азаматтық қорғаныс бастығының бұйрығы (№1-қосымша) — негізгі басқару құжаты. Оның жобасын АҚ штабының бастығы дайындайды, бөлім (қызмет) бастықтарымен келісіледі және ұйымның АҚ бастығының қарауына тапсырылады. Бұйрық орындаушыларға жеткізіледі. Мұнда қойылған талаптарды орындау жұмыстары ұйымның жаттығу штабы басшылығының жалпы басқаруымен ұйымдастырылады.

26. Кешенді оқу-жаттығуы дайындығының күнтізбелік жоспарына (№2-қосымша) жүзеге асыруға белгіленген жұмыстар немесе іс-шаралардың тізбесі, олардың орындалу мерзімдері мен орындаушылары көрсетілген тізбе кіреді. Ол пайдалануға ыңғайлы нысанда құрастырылып, оқу-жаттығуы штабы бастығының қолы қойылады және ұйымның АҚ бастығы бекітеді.

27. Кешенді оқу-жаттығуын өткізу жоспары (№3-қосымша)-оқу-жаттығуы мәселелерін оқу-жаттығуы кезеңдері бойынша ұйымдастыруды, тәртібін және кезеңдерін анықтайтын негізгі құжат. Оқу-жаттығуына басшылық ететін штаб бастығы мен ұйым бастығының нұсқамалары және қызмет бастығы мен өзге бастықтарды тарту жолымен тиісті жоспарлар негізінде дайындалады. Бұл құжат нысаны бойынша тексттік немесе графикалық болуы мүмкін.

Оқу-жаттығуын өткізу жоспарында мынадай мәліметтер көрсетіледі:

- оқу-жаттығуының тақырыбы, оның мақсаты (үйретінділердің әрбір санаты бойынша);

- қатысушылардың құрамы және оларды дербес қорғау, техникамен және құрал-саймандармен қамтамасыз ету;

- оқу-жаттығуының ұзақтығы (басталуы мен аяқталуының нақты күні және сағаты, сондай-ақ оқу-жаттығуының әрбір кезеңін және оқыту мәселелерін пысықтау);

- өтетін жері;

- бастапқы жағдай — жаттығу басталар алдындағы ахуал;

- оқу-жаттығуы барысы (бастапқы кезең), оның қысқаша жағдайы, оның бүркемелеуі (шынайы немесе кіріспелер арқылы), басшысының, оның орынбасарларының (көмекшілерінің), жұмысының тәртібі мен мазмұны, әрбір оқыту мәселесін пысықтау кезіндегі үйренушілердің іс-әрекеті мен нақты шешімдер. Екінші

в районе учения;

- мероприятия по обеспечению мер безопасности, особенно при работе с техникой, взрывоопасными, химическими и горючими веществами;

- нормы расхода моторесурсов, горючего, смазочных материалов, имитационных средств;

- мероприятия по сохранению государственной и служебной тайны;

- срок готовности к учению.

Начальник Гражданской обороны

(наименование организации)

(подпись)

Приложение №1

ПРИКАЗ начальника Гражданской обороны

(наименование организации)

«----»-----20г. -----
(наименование города, где размещается организация)

О подготовке и проведении комплексного учения в

(наименование организации)

Приказ должен состоять из констатирующей и распорядительной частей.

В констатирующей части необходимо отразить:

- сроки и характер планируемого учения;
- тему учения;
- цели учения для различных групп участников;
- место проведения учения.

В распорядительной части указывается:

- руководитель учения, его заместители, помощники, штаб руководства учением и посредники при каждой группе участников учения;
- состав участников учения;
- организация управления и связи на учении;
- порядок подготовки к учению: руководящего состава, штаба руководства учением, командиров и личного состава формирований гражданской защиты, рабочих и служащих, не входящих в формирования гражданской защиты, населения, проживающего вблизи потенциально опасного объекта;
- материально-техническое и медицинское обеспечение учения;
- подготовка и использование в ходе учения имущества и материалов;
- порядок, объем и сроки подготовки района учения (производственных и других помещений, защитных сооружений, объектов учебно-материальной базы, безопасной зоны, участков имитации и др.), силы и средства, выделяемые для этих целей, ответственные исполнители;
- мероприятия по повышению устойчивости работы организации;
- меры по сохранению государственной и частной собственности

және үшінші кезеңдегі мәселелер осындай үлгіде пысықталады;

- оқу-жаттығуын талдау (уақыты, орны, кімдер тартылады, өткізу тәртібі, материалдық қамсыздандыру).

28.Кешенді оқу-жаттығуындағы бүркемелеу жоспары (№4—қосымша) авария, апат, зілзала немесе осы заманғы соққы беру құралдары колданылған жағдайда шынайы туындауы мүмкін жағдайға жақын немесе осындай жағдайды жасауға мүмкіндік беретін практикалық шараларды қамтиды.

Оны тиісті қызметтердің қатысуымен бүркемелеу жөніндегі басшының көмекшісі мәтін бойынша немесе графикалық тұрғыдан (жеке сызған нұсқамен) даярлайды.

Жоспарда бүркемелеу орны, жұмыс көлемі, материалдық қаражат, күштер, уақыт, жалпы орындаушылар, байланыс құралдары мен басқару дабылдары, бүркемелеу құралдарын күзету және қауіпсіздікті қамтамасыз ету шаралары көрсетіледі.

29.Оқу-жаттығуын қамтамасыз ету құжаттарын (материалдық—техникалық, медициналық және өрттен қорғауды қамтамасыз ету жоспарлары; қауіпсіздік шаралары мен материалдық құндылықтарды және меншікті сақтау жөніндегі нұсқаулықтарды; басшының орынбасарларының (көмекшілерінің) жұмыстарының ж е к е жоспарлары, басқа да материалдар) тиісті лауазымды тұлғалар әзірлейді. Оларды даярлауға жаттығу басшысының нұсқаулары, оны өткізудің және бүркемелеулердің жоспарлары негіз болып табылады.

30.Оқу-жаттығуына қатысушылар оған күнтізбелік жоспарға сәйкес даярланады. Қажетті жағдайларда көбінесе практикалық шаралар бойынша қосымша сабақтар ұйымдастырылады. Басқару органдары (төтенше жағдайлар жөніндегі комиссия, жаттығуды басқару штабы, көшіру комиссиясы) оқу-жаттығу барысында бөлек және бірлескен штабтық жаттығуда, командалық-штабтық жаттығуда дайындалады; ал азаматтық қорғау құрылымдары - арнайы тактикалық жаттығулар барысында дайындалады. АҚ, бастығы мен ұйымның жаттығуға басшылығы штабының бастығы, өзге де басшылар даярлық орталығында ұйымдастырылатын арнайы жинауға шақырылуы мүмкін, оның барысында олармен жаттығуға даярлықпен өткізу әдістемесінің негізгі мәселелері пысықталады. Сонымен қатар оларға жоғары тұрған органдардың басшылық ету құжаттары таныстырылады.

31. Даярлық шараларының көлемі, мазмұны мен сипаты, күштер мен құралдарының жағдайымен, басшы құрам және құрылымдар командирлері мен қызметтер бастықтарының даярлық деңгейімен

жаттығу барысында құтқару және басқа шұғыл жұмыстарды өткізудің қажетті көлемін жасау материалдық-техникалық құралдардың барлығымен анықталады.

32. Оқу-жаттығуы басшысы практикалық іс-әрекеттер ауданын зерттейді, бұл үшін өз орынбасарларын, көмекшілерін және жаттығу басшылығы штабын тартады. Бұл жағдайда ниет пен оның жергілікті жермен байланысы нақтыланады, сондай-ақ мыналар анықталады:

- практикалық іс-әрекеттерді пысықтауға арналған қосымша учаскелер жасалатын орын, бұл үшін күш пен қаражат;
- бүркемелеу учаскесі (орны), бұл үшін қажетті материалдарды, бүркемелеушілер командасының құрамын жасақтау;
- құрылымдар орналасқан орын, аудан, қауіпсіз аймаққа көшірілетін жер, жұмыс ауысымдарын, (құрылымдарын) жұмыс орнына алып бару және алып қайту бағыттары;
- өндірістік және қызметтік ғимараттарды, қорғаныс жайларын, хабарлау және байланыс құралдарын, ұйымда және қауіпсіз аймақта қоғамдық тәртіпті сақтау құрылымдарын даярлау жөніндегі шаралар көлемі;
- адамдарға санитарлық тазалау және киімге, жабдыққа, техникаға, зарарсыздандыру жүргізетін орын;
- оқу-жаттығуы барысындағы қауіпсіздік шаралары, сондай-ақ меншікті барлық түрін сақтау шаралары;
- жаттығу аяқталғаннан кейін құрылымдардың жеке құрамы мен барлық қатысушылар жиналатын аудан (орын), оларды тұрақты орналастыратын жеріне қайтару тәртібі;
- жалпы және жеке талқыларды өткізетін орын, уақыт пен тәртібі, есеп беру материалдарын даярлау мерзімі (баяндама, сызған нұсқа, график және т.б.).

33. Практикалық іс-әрекеттер ауданын қосымша жабдықтау үшін учаскелер, бүркемелеу үйіндісі ғимараттар мен тұрақтардың қирауы, УЗ және ҚӘУЗ зақымдану, коммуналдық және энергетикалық тораптардағы авариялар, өрт ошақтары жасалады. Учаскелер ұйымдардың ерекшелігін, аварияның, апаттың, зілзаланың, жергілікті жер мен аумаққа құрылыс салу сипаттай отырып жасалады. Зақымдану ошағының жеке-леген элементтері көрсеткіштерімен және түсініктеме жазбалары бар белгілерімен таңбалануы мүмкін (№5-қосымша). Бүркемелеу оқыту міндеттерін толық және сапалы пысықтауға ықпал етуі тиіс.

Бүркемелеу үшін:

- қирандылар мен үйінділер – қиыршық тас сынған кірпіш,

допустимого - направляются на изолированное пастбище.

После обработки проводятся дозиметрический контроль, ветеринарный осмотр и сортировка. Животных с допустимым уровнем заражения, не нуждающихся в лечении, направляют на изолированное пастбище, а остальных - на пункт ветеринарной помощи. Если лечение не целесообразно, их направляют на полевой убойный пункт, который располагается вблизи площадки ветеринарной обработки.

Радиоактивные вещества удаляются с помощью щеток, специальных душевых насадок, используя моющие растворы, а также путем механической очистки кожного покрова с помощью пылесоса или специальных машин, приспособляемых для отсасывания пыли. При заражении отравляющими веществами или бактериальными средствами применяются соответствующие нейтрализующие и дезинфицирующие вещества и растворы.

67. На комплексном учении, кроме общих мер безопасности, изложенных в приложении № 6, указываются мероприятия, направленные на предотвращение гибели животных и птиц при обработке помещений и уничтожении грызунов на территории ферм, защиту людей, ухаживающих за больными животными и работающих на убойном пункте.

го населения и организация его доставки к эвакуационному пункту, проверяются сроки подготовки техники для подвоза людей и ее возможности, организуются встречи, подвоз и размещение рассредоточиваемого и эвакуируемого населения, его медицинское обслуживание, вырабатываются предложения по привлечению для работы в сельском хозяйстве эвакуируемых и их обеспечение продуктами и предметами первой необходимости. Как правило, на учении эти вопросы отрабатываются совместно с сельским округом. Для сопровождения прибывшего населения привлекаются учащиеся старших классов (курсов) учебных заведений.

64. При отработке режимов радиационной защиты учитывается, что уровни радиации в населенных пунктах, на участках, фермах будут различными. В связи с этим проводится тщательная радиационная разведка и контроль за степенью зараженности местности. На территории может быть выбрано несколько режимов радиационной защиты, при этом главное внимание обращается на своевременное доведение до населения рекомендаций о правилах поведения в районах заражения. Для этого используются местное радиовещание и подвижные средства оповещения, а также посыльные. На фермах, в животноводческих помещениях организуется круглосуточное дежурство, осуществляется контроль за состоянием животных.

Кроме того, в ходе учения проверяется эффективность средств оповещения, умение населения готовить свои погреба и дома для защиты от радиоактивной пыли, изготавливать простейшие средства защиты органов дыхания и пользоваться ими, защищать животных, имеющих в личном хозяйстве.

65. При проведении мероприятий по плану действия ликвидации ЧС, применения современных средств поражения осуществляется дозиметрический контроль и контроль степени зараженности сельскохозяйственной продукции, практически проводятся работы по обеззараживанию территории и помещений, ветеринарной обработке животных. Предусматривается организация вынужденного убоя скота, решается вопрос целесообразности использования мяса животных в пищу, определяются возможности по переработке и по его хранению. Устанавливается порядок обеззараживания зерновых культур, плодов, овощей, помещений и территорий.

66. Животные, выводимые из очагов поражения (зон заражения), обрабатываются на площадках ветеринарной обработки в следующей последовательности: определяется уровень зараженности и, если он выше допустимого, животные направляются на обработку, если ниже

калпты емес темір бетон және металл құрылғылары, құрылыс қалдықтары мен материалдары, жарамсыздығына қарай бұзылатын тұрғын жайлар мен ғимараттар;

- ҚӘУЗ учаскелер - иісі мен түсі ір түрлі сұйықтар, боялған ағаш үгінділері;

- Жақсы көрінетін көрсеткіштері мен тиісті жазбалары бар белгілер орнатылған тиісті жерлердегі су және газ құбыры, канализация, жылу желісі, энергия тораптары, технологиялық желілер - зақымдаған учаскелер (орындар);

- Зақымдану ошақтары-ұқсатылған резина, пайдаланылған май, сұрту материалдары, құрылыс қалдықтары, өзге де жанатын заттар;

Зақымданған адамдар-қуыршақтың бейнесі (үйінділерде, жартылай қираған ғимаратта, су басқан жертөледе), ал жарақаттанғандарға жарақаттану (зақымдану) уақыты - сипаты мен дәрежесі көрсетілген, бүркемелеу арнайы талоны болуы керек.

2. Кешенді оқу-жаттығуын өткізу

34.Жаттығу азаматтық қорғаудың оқу-материалдық базасын толық пайдалана отырып, ұйым аумағында өткізіледі, бұл жағдайда өндірістік қызмет, әдеттегідей тоқтамайды.

Адамдардың үлкен санын тартуды қажет ететін шаралар (мысалы, Баршаның назарына!» ескерту дабылы бойынша іс-әрекеттер, қорғаныс ғимараттарын толтыру, өндірісті авариясыз тоқтату, сейсможаттығу және т.б.) шаралар ұйым үшін ыңғайлы уақытта өткізіледі. Құрылымдардың жеке құрамы тек жоспарларда анықталған немесе қалыптасқан жағдайдан тікелей туындайтын шараттарды орындау үшін тартылады.

35. Оқу-жаттығуы басшы құрамды хабарлаудан және жинаудан басталады. Оған қатысушылар тиісті жоспарда қарастырылған тәртіп немесе басшының нұсқауы бойынша әрекет етеді.

36. Кешенді оқу-жаттығулары кезең бойынша өткізілуі мүмкін, олардың саны мен мазмұны оның тақырыбына оқыту мақсаты мен көлеміне, сондай-ақ бұл үшін бөлінген уақытқа байланысты.

37. Оқу-жаттығуы барысында мына жаттығулар пысықталады:

- Төтенше жағдайлар салдарын ескерту мен жою жоспарын (Азаматтық қорғаныс жоспары) іске қосу тәртібі;

- басқару органының қызметтері мен Азаматтық қорғаныс бөлімшелерінің міндетін нақтылау;

- басқару орындарын, байланыс және хабарлау құралдарын

әзірлікке келтіру;

- радиациялық және химиялық бақылауды, дозиметриялық бақылауды, радиациялық және химиялық аспаптарды, сондай-ақ жеке дозиметрлер мен жеке қорғаныс құралдарын беруді (олардың қиысуы, ақаусыздығын тексеру), тыныс алу органдары мен теріні қорғаудың қарапайым құралдарын даярлау, ұйым ұызметшілерінің күнделікті және өндірістік киімдерін қорғау сапасын күшейту жөніндегі жұмысты ұйымдастыру;

- қорғаныс ғимаратын әзірлікке келтіру және арнайы құрылғыдан істелетін жедел тұрғызатын панахана мен қарапайым үлгідегі жасырылатын орынды салу жұмыстарын өрістету;

- тұрғын үй ғимараттарын бітеп-қымтау және панахана үшін жертөле мен өзге тереңдетілген бөлімдерді ыңғайластыру.

38. Ұйымды әзірлікке келтіру кезеңінде азаматтық қорғау жоспары бойынша оның — жұмысын уақыттыңдағы режимге көшіру мәселелері пысықталады. Құрылымындар жабдықталады, қызметтік және тұрғын-үй жайларын бітеп-қымтау, азық-түлікпен суды қорғау, жарықпен алдандыру шаралары іске асырылады, қарапайым қорғаныс құралдары даярланады, өрттен қорғау, санитарлық-гигиеналық және өзге шаралар өткізіледі.

Осының бәрі ұйым аумағында, сондай-ақ тұрғын үй секторында, қауіпсіз аймақта орындалады.

39. Сонымен қатар, төмендегі ұйым жұмысының тұрақтылығын көрсету мәселелері пысықталады:

- энергетикалық қондырғылар, ерекше жабдықтар мен аспаптар үшін қоршалған қорғаныс құрылғылары, сондай-ақ төбе мен қабырға қираған кезде станок қондырғысын қираудан қорғайтын икемдегіштер жасалады;

- жұмыс орнында улы жанғыш сұйықтың авариялық құйылуына арналған жұмсау ыдыстары орнатылады;

- қатты әсер ететін улы, жарылу қауіпі бар заттар салынған ыдыстардың үсті жабылады немесе жерге көміледі;

- отынның резервтегі түрінде жұмысқа электрқуатының автономды көздерінің дайындығы тексеріледі;

- су көздері мен таза су шығатын резервуарларын қорғау жөніндегі шаралар орындалуы;

- өртті анықтау мен сөндірудің автоматтық құралдары және өрт сөндіру жабдықтары тексеріледі;

- аумақ жанғыш материалдардан тазартылады;

- жанатын ғимараттың және тұрақтардың сыртқы құрылғылары

- использование овощехранилищ и силосных ям для защиты животных, не обеспеченных животноводческими помещениями;

- подготовка животных к эвакуации из зон разрушения и катастрофического затопления;

- создание запасов кормов и их защита;

- обеспечение животноводческих ферм водой и электроэнергией от автономных источников;

- герметизация открытых источников водоснабжения и складских помещений для хранения сельскохозяйственной продукции;

- приготовление средств индивидуальной защиты для элитного поголовья;

- правильный выбор и выполнение режимов радиационной защиты населения;

- обеспечение животных средствами ветеринарной защиты;

- создание необходимых условий хранения и защиты запасов семян и ядохимикатов для обработки растений;

- проведение работ по снижению пожарной опасности на территории организации сельскохозяйственного производства;

- приспособление сельскохозяйственной техники для выполнения плана по действиям ликвидации ЧС или для обеспечения и выполнения мероприятий по планам ГО;

- перевод некоторых агрегатов с электроприводами на механический привод;

- контроль за санитарно-эпидемическим состоянием на территории организации сельскохозяйственного производства;

- надзор за организацией перевозок молока, мяса и сырья в условиях радиоактивного, химического и бактериологического заражения;

- мероприятия по подготовке к ликвидации ЧС и их последствий, применения современных средств поражения.

62. Оповещение рабочих и населения в сельской местности имеет свои особенности, связанные с тем, что в рабочее время люди нередко находятся на полевых работах на значительном удалении от населенных пунктов и поэтому не всегда могут получить сигнал, передаваемый по радио, телефону и другими средствами связи. При подготовке учения особенно тщательно изучаются и практически отрабатываются способы оповещения, используются сигнальные и подвижные средства связи, изыскиваются эффективные пути для надежного оповещения населения, укрывающегося в многочисленных погребах и подвалах.

63. При отработке эвакуационных мероприятий проверяется готовность эвакуационного пункта, уточняются порялок и сроки прибытия городского

принципу, как и в городских организациях, однако в содержании этапов учения учитываются особенности место нахождения организации сельскохозяйственного производства (в зоне или за зоной возможных разрушений).

60. В плане проведения учения и в частных планах заместителей и помощников руководителя, посредников в первую очередь отражаются:

- специфика защиты населения в сельской местности: приспособление жилых и производственных зданий, погребов, подвалов, овоще и зернохранилищ, складов под противорадиационные укрытия, строительство простейших укрытий с учетом заплаты прибывающего рассредоточиваемого и эвакуируемого населения;
- организация встречи прибывающего в эвакуационные пункты и пункты размещения рассредоточиваемого и эвакуируемого населения, обеспечение его продуктами питания, предметами первой необходимости и медицинскими средствами;
- трудоустройство прибывающего населения;
- организация контроля за санитарно-эпидемиологическим состоянием территории организации сельскохозяйственного производства и прилегающих населенных пунктов;
- ведение разведки на территории организации и доставка проб в лабораторию;
- мероприятия по обеспечению ветеринарной обработки, убою животных, переработке мяса и его хранению;
- использование современной сельскохозяйственной техники при возникновении чрезвычайной ситуации;
- защита населения от воздействия современных средств поражения;
- режимы содержания животных в условиях радиоактивного, химического и бактериологического заражения;
- защита растений в различное время года;
- защита продуктов животноводства и растениеводства с учетом наличия их запасов и особенностей географического размещения организации сельскохозяйственного производства, ее удаленности от города. При разработке плана проведения учения используется карта (схема) землепользования.

61. В целях повышения устойчивости работы организации сельскохозяйственного производства при возникновении чрезвычайных ситуаций в мирное или военное время на учении отрабатываются также следующие мероприятия:

оттан қорғайтын құраммен өңделеді;

• қосымша өрттен қорғау тіректері жабдықталады, су қоры жасалады;

• басқа да инженерлік-техникалық және өрттен қорғау шаралары өткізіледі.

40. Оқу-жаттығуы басшысы міндеттерді шешу кезінде үйренетіндердің іс-әрекетінің ұйымшылдығы мен нақтылығына баса назар аударады. Бұдан әрі жағдайды өрістету мен өзгерту жолымен оқыту міндеті қиындатылады.

Оқу-жаттығуы басшысы өз орынбасарларымен (көмекшілерімен), делдалдарымен және жаттығуға басшылық ету штабымен ұйымды әзірлікке келтіру шараларының орнатылуын бақылайды. Бұл жағдайда «Баршаның назарына!» дабылы бойынша қатысушылар іс-әрекеті, өз бағыныстыларына басшы құрам мен құрылымдар командирлері қойылған міндеттердің дұрыстылығы мен анықтылығы және оларды орындау сапасы, шараларды жүзеге асыру кезіндегі ұйымшылдық бағаланады.

41. Көшіру мәселесі бойынша жаттығу басшысы шаралар көлемін нақтылайды, АҚ жоспарына немесе төтенше жағдайлар салдарын ескерту мен жою жоспарына сәйкес көшіру (көшіру-қабылдау) шараларын өткізуге міндеттер қояды, олардың орындалуын бақылайды, хабарлауға, жұмысшылардың, қызметшілер мен халықтың өз уақытында жиналуын, олардың қауіпсіз аумаққа (орынға) жөнелтілуін және қорғалуын ұйымдастыруға, көшіру (көшіру-қабылдау) комиссиясы мүшелерінің өз қызметтік міндеттемесін орындауын бақылайды.

42. Бұл жағдайда іс жүзінде мына шаралар жүзеге асырылады:

- жиналатын (көшіру-қабылдау) пункттері, сондай-ақ көшірілетіндерді көлік құралына отырғызу пункттері ашылады;
- көшірілетіндердің тізімі нақтыланады;
- көлік құралдарының саны, олардың даярлығы тексеріледі;
- жаяу колонналардың бағыттары, дамылдайтын жерлер мен аралық көшіру пункттері нақтыланады;
- халық көлік құралдарымен және жаяу көшіріледі (АҚ жоспарының шынайылығын тексеру үшін қажетті көлемде және ұйымның өндірістік қызметіне залал келтірмей);
- көшірілетіндер медициналық көмекпен, тамақпен және көшіру пунктімен, іс-сапар бағыттарында қорғаныспен қамтамасыз етіледі;
- көшірілетіндерді орналастыру, радиациялық және химиялық бақылау мен хабарлау ұйымдастырылады.

Көршіде аса қауіпті нысандағы авария нәтижесінде зақымдану аймағы пайда болған жағдайда ұйымдарда жұмысшылар мен қызметшілерді қауіпсіз аймаққа көшіру шаралары өткізіледі.

43. Құтқару және өзге шұғыл жұмыстарын ұйымдастыру мен өткізу кезінде жаттығу басшысы, оның орынбасарлары, көмекшілері цмен делдалдар үйренушілерге олардың радиациялық қорғаныс режимін және құрылымдарда, цехтарда, бөлімдерде, бригадаларда дозиметриялық және химиялық дұрыс орындалуы керектігі туралы өкімнің жеткізілуіне жетуіне бақылау жасайды.

Оқу-жаттығуы басшысы құтқару жұмысын жүргізу бойынша ұсыныстарды тыңдайды және өз ұйғарымын жариялайды. Негізгі назар барлауды жүргізуге аударылады. Оқу-жаттығуының басшысы авариялық-құтқару жұмысын өткізу жөніндегі ұсынстарды тыңдайды және өз шешімін жариялайды. Негізгі назар барлауды үзіліссіз жасауға аударылады.

Ұйым аумағында радиация деңгейі, қатты әсер ететін улы заттардың бар-жоғы анықталады, үйінді басқан панаханаларды, қираған өндірістік және өзге ғимараттардағы адамдармен байланыс орнатылады, коммуналдық-энергетикалық тораптардағы зақымдар мен авариялар, жұмыс жүргізу үшін өте қауіпті учаскелер анықталады.

44. Авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізу барысында: үйіндідегі, қираған ғимарат пен қорғаныс ғимараттарында адамдарды іздестіру, үйінді басқан және зақымданған қорғаныс ғимараттарын ашу және оларға ауа беру, үйінді астынан зақымданғандарды шығару, жартылай қираған және жанып жатқан ғимараттардан жоғары қабатындағы адамдарды құтқару, қорғаныс ғимараттарынан, газды және түтінді жайлардан адамдарды әкету, зақымданғандарға алғашқы медициналық көмек көрсету және қауіпті аймақтардан оларды көшіру, өрттерді жайлатпау және сөндіру, радиоактивтік (химиялық) зақымдану ауданынан халықты әкету, техника мен жабдықтарды, ғимаратты зарарсыздандыру, адамдарды санитарлық тазалау жұмыстары жүргізіледі.

Авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды табысты жүргізу үшін азаматтық қорғаудың, бүкіл құрылымы, ұйымның көлігі, инженерлік-құрылыс және жол техникасы тартылады. Авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды үзіліссіз жүргізуді қамтамасыз ету мақсатында оны жағдайға байланысты бірнеше ауысымда жүргізген жөн. Бұл жағдайда оқу-жаттығу басшысы тапсырмалар бойынша құрылымдар арасындағы іс-әрекет келісіміне, жұмыс объектілері мен оларды орындау уақытына ерекше назар аударады.

55. На основе приказа разрабатывается план мероприятий по устранению выявленных недостатков, вносятся необходимые изменения в планы ГО организации, в план подготовки руководящего состава и командиров формирований гражданской защиты, обучения рабочих, служащих и других групп населения, намечаются конкретные мероприятия, направленные на повышение устойчивости работы организации.

Глава III.

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ И ПРОВЕДЕНИЯ КОМПЛЕКСНОГО УЧЕНИЯ В ОРГАНИЗАЦИЯХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

56. Особенностью комплексного учения в сельском хозяйстве является то, что на нем решается ряд специфических задач, свойственных сельскохозяйственному производству. Кроме того, на подготовку и проведение учения оказывают влияние территориальное расположение организаций сельскохозяйственного производства, особенности организации защиты населения, продуктов сельского хозяйства, посевов, а также животных в различных условиях их содержания.

Характер и объем выполняемых в ходе учения задач определяются сельскохозяйственной специализацией и объемом производимой продукции.

57. При определении сроков проведения учения учитывается сезонность сельскохозяйственных работ. В хозяйствах, связанных с обработкой земель, посевом и посадкой сельскохозяйственных культур, учения обычно проводятся в период наименьшей загруженности полевыми работами.

В хозяйствах, не связанных с выполнением полевых работ, при определении сроков проведения комплексного учения всесторонне учитываются специфические особенности производства; учения планируются, как правило, на период наименьшего напряжения в производственной деятельности.

58. При подготовке учения особое внимание уделяется организации связи и взаимодействия с органами гражданской защиты городской организации, в которой в ходе учения предстоит проведение аварийно-спасательных и неотложных работ или из которой прибывает рассредоточиваемое и эвакуируемое городское население.

59. Планирование учения осуществляется в целом по тому же

ми, расчетами и данными по действиям сил гражданской защиты.

53. Во время разбора анализируются практические действия участников учения. Руководитель учения последовательно излагает:

- порядок действий обучаемых с получением задач;
- принятые ими по обстановке решения, их обоснованность и целесообразность; мероприятия, способствовавшие успешному выполнению принятых решений;
- методы работы руководящего состава и командиров формирования гражданской защиты, служб гражданской защиты по организации действий участников и их всестороннему обеспечению, а также надежному управлению силами в различной обстановке;
- практическое выполнение поставленных задач и мероприятий по их обеспечению;
- эффективность применяемых способов и приемов при проведении аварийно - спасательных и неотложных работ, наиболее характерные и поучительные примеры действий формирований гражданской защиты и отдельных обучаемых;
- решение вопросов повышения устойчивости работы структурных подразделений и организации в целом;
- действия служб гражданской защиты по всестороннему обеспечению участников учения при его подготовке и проведении;
- степень отработки вопросов взаимодействия с формированиями соседних организаций, воинскими подразделениями и другими силами.

54. В заключение разбора руководитель учения делает общие выводы, в которых определяет степень достижения учебных целей, дает оценку действиям руководящего состава и командиров формирований гражданской защиты, штаба руководства учением и служб гражданской защиты, ставит задачи на внедрение положительного опыта в практику обучения и устранение вскрытых недостатков в процессе плановой учебы.

Заместители и помощники руководителя учения, посредники проводят частные разборы со структурными подразделениями, формированиями детально анализируется и оценивается работа каждого обучаемого на основе общей оценки, данной руководителем учения, и личных наблюдений.

По результатам учения руководитель учения издает приказ, в котором дается оценка учению, отмечаются положительные стороны, характерные недостатки, поощряются отличившиеся формирования, структурные подразделения и отдельные участники.

45. Оку-жаттығуына азаматтық қорғау құрылымдарымен қатар өзге де АҚ әскери бөлімдері мен бөлімшелері және өзге де күштер қатысуы мүмкін. Бұл жағдайда олардың арасындағы өзара әрекеттестік ұйымдастырылады және тұрақты қолданыста болады.

46. Түнде және көріну шектелген жағдайда құтқару жұмыстарын ұйымдастыру мен өткізу кезінде жұмыс учаскелерінде жарықтандыру ұйымдастырылады. Бұл жағдайда жаттығуға барлық қатысушылар бақытсыз оқиғалардың болмауы үшін қауіпсіздік шараларын қатаң орындауға тиіс.

47. Оку-жаттығуына бұзылған өндірісті қалпына келтіру мәселесі пысықталады.

48. Басшы құрамның барлық негізгі шешімдерін жаттығу басшысы бекітеді, ал қызметкерлер мен құрылымдар командирлерінің шешімдерін оның орынбасарлары, басшының көмекшілері мен делдалдар тыңдап, бекітеді.

49. Жағдайлардағы өзгеріс немесе тың кіріспелер жаттығу сипатына сай болуға және үйретілетіндердің іс-әрекет нәтижесін ескертуге тиіс. Оку-жаттығуының барлық кезеңінде басшы құрам мен құрылымдар командирлерінің бағыныстылар іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыра білуіне, олардың дер кезінде болуын және берілетін бұйрықтар мен өкімдердің нақтылығына, олардың жағдай мен қойылған міндетке сәйкестігіне, пысықталатын құжаттардың толықтығына, сапасына баса назар аударылады.

50. Барлық оқыту мәселесі пысықталғаннан кейін кешенді жаттығу аяқталады. Жаттығу басшысы құрылымдардың жиналу уақыты мен орны, жаттығуға қатысушылардың алдағы іс-әрекеті, техника санын тексеру, жаттығу ауданын тәртіпке келтіру, талқының орны мен уақыты туралы нұсқау береді.

51. Практикалық іс-әрекеттер ауданын тәртіпке келтіру барлық қосымша тұрғызылған оку нысандарын (бүркемелеу орны), авариялық құтқару және басқа шұғыл жұмыстарды жүргізу, әдіс-тәсілі пысықталған аумақты тәртіпке және оны алғашқы қалпына келтіру болып табылады.

Жаттығу басшысының орынбасарлары мен көмекшілері, данекерлер мен жаттығуға басшылық ету штабының бастығы құрылымдардың, техникамен көшірілгендердің тұрақты орналасатын жеріне келгендері туралы баяндайды. Жаттығу басшысы оның аяқталғанын жариялайды және оның талқысынан өткізеді.

52. Талқы жаттығудың маңызды қорытынды бөлігі болып табылады. Талқы материалдарын даярлау дер кезінде, жаттығуларды

ұйымдастыру мен өткізу бойынша құжаттарды әзірлеумен қатар басталады. Даярланған жобалар нақты дерекпен, мысалмен, есептемемен және азаматтық қорғау күштері іс-әрекеті бойынша мәліметпен толықтырылады.

53.Талқы кезінде жаттығуға қатысушылардың практикалық іс-әрекеті талданады. Жаттығу басшысы келесілерді жүйе-жүйесімен мазмұндайды:

- тапсырмаларды алысымен үйретілетіндердің іс-әрекет тәртібін;
- жағдай бойынша олар қабылдаған шешімді, олардың негізділігі мен қажеттілігін, қабылдаған шешімдердің табысты орындалуына ықпал ететін шараларды;
- басшы құрам мен азаматтық қорғау құрылымдары командирлерін, азаматтық қорғау қызметтерін ұйымдастыру және олардың жан-жақты қамтамасыз етілуін, сондай-ақ әр түрлі жағдайда күштерді сенімді басқару бойынша жұмыс әдістерін;
- қойылған міндеттер мен оларды қамтамасыз ету шараларының практикалық орындалуын;
- авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізуде қолданылған әдіс-тәсілінің тиімділігін, азаматтық қорғау құрылымдары мен жеке үйренушілердің ең ерекше және тағылымдық үлгілерін;
- құрылымдық бөлімшелер мен жалпы ұйымдарды жұмыс тұрақтылығын көтеру мәселесін шешуді;
- оқу-жаттығуын даярлау және өткізу кезінде, оған қатысушыларды жан-жақты қамтамасыз ету бойынша азаматтық қорғау қызметтерінің іс-әрекеттерін;
- көрші ұйымдар құрылымдарының әскери бөлімшелерімен және басқа күштермен өзара әрекеттестік мәселелерінің пысықталу деңгейін мазмұндайды.

54.Талқының соңында оқу-жаттығу басшысы жалпы қорытынды жасайды, онда оқыту мақсатына қол жеткізу дәрежесі анықталады басшы құрамның және азаматтық қорғау құрылымдар командирлерінің, жаттығуға басшылық ету штабының, азаматтық қорғау қызметтерінің іс-әрекетіне баға береді, жаттығу практикасына он тәжірибені енгізу және жоспарлық оқыту процесі барысында ашылған кемшіліктерді жою міндетін қояды.

Оқу-жаттығу басшысының орынбасарлары мен көмекшілері, делдалдар құрылымдық бөлімшелермен, құрылымдармен жеке талқы өткізеді, онда жаттығу басшысы берген ортақ бағалау және жеке бақылаулар негізінде әрбір үйренушілердің жұмысы бағаланады.

силы гражданской защиты. В этих случаях между ними организуется и постоянно поддерживается взаимодействие.

46.При организации и проведении аварийно - спасательных и неотложных работ ночью и в условиях ограниченной видимости организуется освещение участков работ. Все участники учения при этом должны особенно строго выполнять меры безопасности с тем, чтобы не допустить несчастных случаев.

47. На учении отрабатываются вопросы восстановления нарушенного производства.

48.Все основные решения руководящего состава заслушивает и утверждает руководитель учения, решения начальников служб и командиров формирований гражданской защиты заместители, помощники руководителя и посредники.

49. Изменения в обстановке или новые вводные должны соответствовать характеру учения и учитывать результаты действий обучаемых. На всех этапах учения основное внимание обращается на умение руководящего состава и командиров формирований гражданской защиты быстро организовать действия подчиненных, на своевременность и конкретность отдаваемых приказов и распоряжений, их соответствие обстановке и поставленной задаче, на полноту и качество отрабатываемых документов.

50. После отработки всех учебных вопросов комплексное учение заканчивается. Руководитель учения дает указание о времени и месте сбора формирований гражданской защиты, дальнейших действиях участников учения, о проверке наличия техники, приведении в порядок района учения, месте и времени разбора.

51. Приведение района практических действий в порядок заключается в демонтаже всех дополнительно возведенных учебных объектов (мест имитации), приведении территории, где отрабатывались приемы и способы проведения аварийно спасательных и неотложных работ, в первоначальный вид (исходное состояние).

Заместители и помощники руководителя учения, посредники начальник штаба руководства учением докладывают о прибытии формирований гражданской защиты, техники и эвакуируемых в места постоянного размещения. Руководитель учения объявляет отбой учению и проводит его разбор.

52. Разбор является важной заключительной частью учения. Подготовка материалов разбора начинается заблаговременно, параллельно с разработкой документов по организации и проведению учения. Подготовленные проекты дополняются конкретными фактами, примера-

седнем потенциально опасном объекте в организации проводятся мероприятия по эвакуации рабочих и служащих в безопасную зону.

43. При организации и проведении аварийно - спасательных и неотложных работ руководитель учения, его заместители, помощники и посредники контролируют доведение распоряжений до обучаемых. Правильность выполнения ими режима радиационной защиты и осуществление дозиметрического и химического контроля в формированиях, цехах, отделах, бригадах.

Руководитель учения заслушивает предложения по проведению аварийно - спасательных работ и объявляет свое решение. Основное внимание уделяется непрерывному ведению разведки.

На территории организации определяются уровни радиации, наличие сильнодействующих ядовитых веществ, устанавливается связь с людьми, находящимися в заваленных убежищах, в разрушенных производственных и других зданиях, определяется характер пожаров, разрушений производственных и других зданий и сооружений, выявляются повреждения и аварии на коммунально-энергетических сетях, определяются участки, наиболее опасные для проведения работ.

44. В ходе аварийно - спасательных и неотложных работ проводится: розыск людей в завалах, разрушенных зданиях и в защитных сооружениях; вскрытие заваленных и поврежденных защитных сооружений, подача в них воздуха; извлечение пораженных из под завалов; спасение людей с верхних этажей полуразрушенных и горящих зданий; вынос пораженных из защитных сооружений, загазованных и задымленных помещений, оказание первой медицинской помощи пораженным и их эвакуация из опасной зоны; локализация и ликвидация пожаров; вывод населения из районов радиоактивного (химического) заражения; обеззараживание территории, сооружений, техники и оборудования; санитарная обработка людей.

Для успешного осуществления аварийно - спасательных и неотложных работ привлекаются все формирования гражданской защиты, транспорт, инженерно-строительная и дорожная техника организации. В целях обеспечения непрерывности при проведении аварийно - спасательных и неотложных работ их следует проводить в несколько смен в зависимости от обстановки. При этом руководитель учения особое внимание обращает на согласование действий между формированиями гражданской защиты по задачам, объектам работ и времени их выполнения.

45. На учении одновременно с формированиями гражданской защиты могут действовать подразделения воинских частей ГО и другие

Оку-жаттығуы нәтижесі бойынша оның басшысы бұйрық шығарады, онда жаттығуға баға беріледі, оң тұстар, ортақ кемшіліктер атап өтіледі, көзге түскен құрылымдар, құрылымдық, бөлімшелер мен жеке қатысушылар марапатталады.

55. Бұйрық негізінде анықталған кемшілікті жою шараларының жоспары әзірленеді, ұйымның АҚ жоспарына, басшы курам мен азаматтық қорғау құрылымдары командирлерін даярлау, жұмысшыларды, қызметшілерді және халықтың өзге тобын оқыту жоспарларына қажетті өзгеріс енгізіледі, ұйым жұмысының тұрақтылығын көтеруге бағытталған нақты шаралар межеленеді.

III-тарау

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ӨНДІРІСІ ҰЙЫМДАРЫНДА КЕШЕНДІ ЖАТТУДЫ ДАЯРЛЫҚПЕН ӨТКІЗУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

56. Ауыл шаруашылығындағы кешенді жаттығу ерекшелігі онда ауыл шаруашылық өндірісіне тән бірқатар ерекше міндеттерінің шешілетіндігі болып табылады. Сонымен қатар, жаттығуға даярлықпен өткізуге ауыл шаруашылық өндірісі ұйымдарының аумақтық орналасуы, халық, ауыл шаруашылық өнімдерін, егістікті, сондай-ақ оларды күтіп ұстаудың әр түрлі жағдайында жануарларды қорғау ерекшелігі ықпал етіледі.

Оку-жаттығуы барысында орындалатын міндеттердің сипаты мен көлемі ауыл шаруашылығының мамандандырылуы мен өндірілетін көлемімен анықталады.

57. Оку-жаттығуын өткізу мерзімін анықтау кезінде ауыл шаруашылық жұмысының маусымдылығы ескеріледі. Жерді, егістікті өңдеуге және ауыл шаруашылығы дақылдарын отырғызуға байланысты шаруашылықтарда жаттығу, әдетте, егіс жұмыстары аз кезінде өткізіледі.

Егіс жұмыстарын орындаумен байланысы жоқ шаруашылықтарда кешенді оку-жаттығуын өткізу мерзімін анықтау кезінде өндірістің өзіндік ерекшелігі ескеріледі, яғни оку-жаттығуы әдеттегідей, өндірістік қызмет едәуір толастаған кезеңде жоспарланады.

58. Оку-жаттығуына даярлық кезеңде қалалық азаматтық қорғау органдарымен ұйымның байланысы мен өзара әрекеттестігін ұйымдастыруға баса назар аударады, өйткені оларда оку-жаттығу барысында құтқару жұмыстарын жүргізу міндеті тұрады немесе тара-

тып, ұоныстандырылатын және көшірілген қала халқы келетін ұйымға үлкен міндет жүктеледі.

59. Оқу-жаттығуын жоспарлау жалпы қатардағы ұйымдардағы ұстаныммен жүргізіліп, алайда жаттығу кезеңдерін мазмұндауда ауыл шаруашылығы өндірісі ұйымы орналасқан жердің ерекшелігі (қирау аймағында немесе ықтимал қирау аймағында) ескеріледі.

60. Оқу-жаттығуын өткізу жоспарында және басшының орынбасарлары мен көмекшілерінің жеке жоспарында бірінші кезекте мыналар көрсетіледі:

- ауылды жердегі халықты қорғау ерекшелігі; яғни тұрғын үй және өндірістік ғимараттарды, жер төлелерді, погребтерді, астық пен көкөністі сақтау қоймаларын радиациядан қорғайтын панаханаға ыңғайластыру, таратып, қоныстандыратын және көшірілетін халықты қорғауды ескертетін қарапайым бас сауғалау орындарының құрылысы;

- көшіріп-қабылдау және таратып қоныстандыратын және көшірілетін халықты орналастыру орындарын, ұйымдастыру, оларды азық-түлік тағамдарымен, күнделікті қажетті бұйымдармен және медициналық құралдармен қамсыздандыру;

- келген халықты жұмысқа орналастыру;

- ауыл шаруашылығы өндірісі ұйымдары мен іргелес елді мекендер аумақтарының санитарлық-эпидемиялық жағдайына бақылауды ұйымдастыру;

- ұйым аумағында барлау жүргізу және сынақтарды зертханаға жеткізу;

- ветеринариялық тазалауды, мал қасаптауды, етті өңдеу мен сақтауды қамсыздандыру шаралары;

- төтенше жағдайлар пайда болған кезде ауыл шаруашылық техникасын пайдалану;

- халықты осы заманғы зақымдану құралдарының әсерінен қорғау;

- радиоактивтік, химиялық және бактериологиялық зақымдану жағдайында малды күту режимдері;

- жылдың әр түрлі маусымында өсімдікті қорғау;

- өсімдіктердің қорларын және ауыл шаруашылық өндірісі ұйымдарының географиялық орналасу ерекшелігін, оның қалқадан қашықтығын ескере отырып, мал және өсімдік шаруашылығы өнімдерін қорғау.

Жаттығуды өткізу жоспарын әзірлеу кезінде жерді пайдалану картасы (сызған нұсқасы) пайдаланылады.

61. Бейбіт немесе соғыс уақытындағы төтенше жағдайлар пайда болған кезде ауыл шаруашылық өндірісі ұйымның жұмыс

- оборудуются дополнительные противопожарные посты, создаются запасы воды;

- проводятся другие инженерно-технические и противопожарные мероприятия.

40. Руководитель учения уделяет особое внимание организованности и четкости действий обучаемых при решении задач. В дальнейшем путем наращивания и изменения обстановки учебные задачи усложняются.

Руководитель учения со своими заместителями (помощниками), посредниками и штабом руководства учением контролируют выполнение мероприятий по приведению организации в готовность. При этом оцениваются действия участников по сигналу «Внимание всем!», правильность и четкость постановки задач руководящим составом и командирами формирований ТЗ своим подчиненным и качество их выполнения, организованность при осуществлении мероприятий.

41. По вопросам эвакуации руководитель учения уточняет объем мероприятий, ставит задачи на проведение эвакуационных (эвакоприемных) мероприятий в соответствии с планом ГО или планом по действиям ликвидации ЧС. Контролирует их выполнение, обращая особое внимание на оповещение, своевременный сбор рабочих, служащих и населения, на организацию их отправки в безопасную зону (в безопасное место) и защиты, на выполнение своих функциональных обязанностей членами эвакуационной (эвакоприемной) комиссии.

42. При этом практически осуществляются следующие мероприятия:

- разворачиваются сборные эвакуационные (эвакоприемные) пункты, а также пункты посадки эвакуируемых на транспортные средства;

- уточняются списки эвакуируемых;

- проверяется наличие транспортных средств и их готовность;

- уточняются маршруты пеших колонн, места привалов и промежуточных пунктов эвакуации;

- население эвакуируется транспортными средствами и пешим порядком (в объеме, необходимом для проверки реальности плана ГО, и без ущерба для производственной деятельности организации);

- эвакуируемые обеспечиваются медицинской помощью, питанием и защитой на эвакопунктах и маршрутах следования;

- организуется размещение эвакуируемых, радиационное и химическое наблюдение и оповещение.

В случае образования зоны заражения в результате аварии на со-

трического контроля, выдача приборов радиационной и химической разведки, а также индивидуальных дозиметров и средств индивидуальной защиты (их подгонка, проверка исправности), работа по изготовлению простейших средств защиты органов дыхания и кожи, усилению защитных свойств повседневной и производственной одежды персонала организации;

- приведение в готовность защитных сооружений и развертывание работ по строительству бы стровозводимых убежищ из специальных конструкций и укрытий простейшего типа;

- герметизация жилых помещений и приспособление под укрытия подвалов и других заглубленных помещений.

38. В период приведения организации в готовность по плану ГО отрабатываются вопросы перевода ГЗ на режим работы в военное время.

Оснащаются формирования гражданской защиты, осуществляют мероприятия по герметизации служебных и жилых помещений, защите продовольствия и воды, светомаскировке, изготавливают простейшие средства защиты, проводят противопожарные, санитарно-гигиенические и другие мероприятия.

Все это выполняется как на территории организации, так и в жилом секторе, в безопасной зоне.

39. Кроме того, отрабатываются вопросы повышения устойчивости работы организации:

- делаются защитные ограждающие конструкции для энергетических установок, уникального оборудования и приборов, а также приспособления для защиты станочного оборудования от повреждений при разрушении перекрытий и стен;

- устанавливаются на рабочие места расходные емкости для аварийного слива ядовитых и горючих жидкостей;

- обваловываются или заглубляются емкости с сильнодействующими ядовитыми, взрывоопасными веществами;

- проверяется готовность автономных источников электропитания к работе на резервных видах топлива;

- выполняются мероприятия по защите водоисточников и резервуаров с чистой водой;

- проверяются автоматические средства обнаружения и тушения пожаров и противопожарный инвентарь;

- территория очищается от горючих материалов;

- сгораемые наружные конструкции зданий и сооружений обрабатываются огнезащитным составом;

тұрақтылығын көтеру мақсатында жаттығу уақытында мынадай шараттар пысықталады:

- мал шаруашылығы жағдайлары мен қамсыздандырылмаған малды қорғау үшін, көкөніс қоймасы сүрлем шұңқырларын пайдалану;

- малды қирау және алапат су басу аймағынан көшіруге даярлау;

- жем-шөп қорлары мен оларды қорғауды ұйымдастыру;

- мал шаруашылығы фермаларын автономды көздерден электрқуатымен және сумен қамтамасыз ету;

- ауыл шаруашылық өнімдерін сақтау үшін сумен жабдықтаудың ашық көздерін және қойма жайларын қымтау;

- асыл тұқымды мал үшін жеке қорғаныс құралдарын даярлау;

- халықты радиациялық қорғау режимін дұрыс таңдау мен орындау;

- малды ветеринарлық қорғау құралдарымен қамтамасыз ету;

- өсімдіктерді өңдеуге арналған тұқым қорлары мен улы химикаттарды сақтау және қорғау үшін қажетті жағдай жасау;

- ауыл шаруашылығы өндірісі ұғымның аумағында өрт қауіпін төмендету бойынша жұмыстар жүргізу;

- тетенше жағдайлар пайда болған кезде оның салдарын жою немесе АҚ шараларын қамтамасыз ету үшін ауыл шаруашылығы техникасын бейімдеу;

- электр бағанасы бар кейбір агрегаттарды механикалық бағанаға ауыстыру;

- ауыл шаруашылығы өндірісі ұйымының аумағында санитарлық-эпидемиялық жағдайға бақылау жасау;

- радиоактивті, химиялық және бактериологиялық зақымдау жағдайында ет пен сүтті және шикізатты тасымалдаудың ұйымдастырылуын қадағалау;

- осы заманғы соққы беру құралдарының қолданылуын жоюға әзірлік шаралары.

62. Ауылды жерлердегі жұмысшылар мен халықты құлақтандырудың жұмыс уақытында адамдардың елді мекеннен едәуір алыс егіс жұмыстарында жиі болатындығына байланысты өз ерекшелігі бар, сондықтан олар радио, телефон және өзге байланыс құралдары бойынша берілетін дабылды әрдайым ала алмайды. Жаттығуға даярлық кезінде хабарлау әдістері мұқият зерттеліп, іс жүзінде пысықталады, байланыстық дабылдық және жылжымалы құралдары пайдаланылады, көптеген жертөлелерде, шұңқыр қоймаларда жасырынған халықты сенімді хабарландыру үшін тиімді жолдар іздестіріледі.

63. Көшіру шараларын пысықтау кезінде - қабылдау орнының даярлығы тексеріледі. Қала халқының келу тәртібі мен мерзімі және оларды көшіру нүктесіне жеткізуді ұйымдастыру нақтыланады, адамдарды тасымалдау үшін техника даярлығының мерзімі мен мүмкіндіктерін тексеріледі, таратып қоныстандырылған және көшірілген халықпен кездесулер, оларды апару мен орналастыру, медициналық қызмет көрсету ұйымдастырылады, көшірілгендерді ауыл шаруашылық жұмыстары үшін тарту және оларды азық-түлікпен қамтамасыз ету бойынша ұсыныстар әзірленеді. Әдеттегідей, жаттығуларда бұл мәселелер село округімен бірге пысықталады. Келген халыққа жол көрсету үшін оқу орындары жоғары сыныптарының (курстарының) оқушылары тартылады.

64. Радиациялық қорғаныс режимін әзірлеу кезінде елді мекендердегі, учаскелердегі, фермалардағы, радиация деңгейінің әр түрлі болатындығы ескеріледі. Осыған байланысты мұқият радиациялық барлау мен жердің ластану дәрежесіне бақылау жүргізіледі. Аумақта радиациялық қорғаныстың бірнеше режимі іріктелуі мүмкін, бұл жағдайда зақымдану ауданындағы өзін-өзі ұстау тәртібі туралы ұсыныстарды халыққа өз уақытында жеткізуге баса назар аударылады. Бұл үшін жергілікті радиохабары торабы мен жылжымалы хабарлау құралдары, сондай-ақ шабармандар пайдаланылады.

Фермаларда, ауыл шаруашылығы жайларында тәуліктік кезекшілік ұйымдастырылады, малдың күйіне бақылау жасалады.

Сонымен қатар, жаттығу барысында хабарлау құралдарының тиімділігі, халықтың өздерінің ұра-шұңқырға қоймалары мен үйін радиоактивтік шаңнан қорғауға даярлай білуі, тыныс алу органдарын қорғаудың қарапайым құралдарын істете білуі және оны пайдалана алуы, жеке шаруашылығындағы малды қалай қорғай алатындығы тексеріледі.

65. Осы заманғы соққы беру құралдарын қолдану салдарын жою бойынша шараларды өткізу кезінде ауыл шаруашылық өнімдерінің зақымдану деңгейіне бақылау жүргізіледі, аумақ пен ғимараттарды зарарсыздандыру, малды ветеринариялық тазалау жұмыстары өткізіледі. Малды мұқтажықтан қасапқа алу ұйымдастыру қарастырылады, малдың етін тамаққа жарату қажеттілігі мәселесі шешіледі, етті ұстау мен сақтау мүмкіндігі анықталады. Астық дақылдарын, көкөністі, тұрақтар мен аумақтарды зарарсыздандыру тәртібі белгіленеді.

66. Зақымдану (зақымдану аймағы) келесідей реттілікпен ветеринариялық домдау алаңдарында тартылады: зақымдану деңгейі анықталады, егер ол жол берілген шектен жоғары болса, мал тазартуға

окрашенные опилки;

- участков (мест) повреждения водо- и газопровода, канализации, теплотрассы, энергосети, технологической линии установленные в соответствующих местах хорошо обозримые указатели и знаки с пояснительными надписями;

- очагов поражения-утилизированная резина, отработанные масла, обтирочные материалы, строительные отходы, другие горючие вещества;

- пораженных людей-манекены (в завалах, полуразрушенных зданиях, затопленных подвалах), а пострадавших-специально подготовленные статисты, у которых должны быть имитационные талоны с указанием времени, характера и степени ранения (поражения).

2. Проведение комплексного учения

34. Учение проводится на территории организации с максимальным использованием имеющейся учебно-материальной базы гражданской защиты, при этом производственная деятельность, как правило, не прекращается.

Мероприятия, требующие привлечения большого количества людей (например, действия по предупредительному сигналу «Внимание всем!», заполнение защитных сооружений, без аварийная остановка производства, сейсмотренировка и т.д.), отрабатываются в удобное для организации время. Личный состав формирований привлекается к выполнению только тех мероприятий, которые определены планами или непосредственно вытекают из сложившейся обстановки.

35. Учение начинается с оповещения и сбора руководящего состава. Его участники действуют в порядке, предусмотренном соответствующим планом или по указанию руководителя.

36. Комплексное учение может проводиться по этапам, количество и содержание которых зависят от его темы, учебных целей и масштабов, а также отводимого на него времени.

37. В ходе учения отрабатываются следующие мероприятия: □ порядок ввода в действие плана по действиям ликвидации ЧС и плана Гражданской обороны;

- уточнение задач органам управления, службам и формированиям гражданской защиты;

- приведение в готовность пунктов управления, средств связи и оповещения;

- организация радиационного и химического наблюдения, дозимет-

чением. При этом уточняется замысел и его привязка к местности, а также определяются:

- места создания дополнительных участков для отработки практических действий, требуемые для этого силы и средства;
 - участки (места) имитации, необходимые для их оборудования материалами, состав команды имитаторов;
 - районы расположения формирований, размещения эвакуируемых в безопасной зоне, маршруты вывоза и подвоза рабочих смен (формирований) к местам работы и обратно;
 - объем мероприятий по подготовке производственных и служебных помещений, защитных сооружений, средств оповещения и связи, формирований охраны общественного порядка в организации и в безопасной зоне;
 - места проведения санитарной обработки людей и обеззараживания одежды, снаряжения, техники;
 - меры безопасности в ходе учения, а также меры по сохранению всех видов собственности;
- район (место) сбора личного состава формирований, всех участников учения до его окончания, порядок их возвращения в места постоянного расположения;
- мероприятия по приведению района учения в порядок после его завершения;
 - места, время, порядок проведения общего и частных разборов, сроки готовности отчетных материалов (доклада, схем, графиков и др.).

33. Дополнительное оборудование района практических действий заключается в создании участков, имитирующих завалы, разрушения зданий и сооружений, заражения СДЯВ, аварии на коммунальных и энергетических сетях, очаги пожаров. Участки создаются с учетом особенностей организации, возможных последствий аварий, катастроф, стихийных бедствий, характера местности и застройки территории. Отельные элементы очагов поражения могут обозначаться указателями и знаками с пояснительными надписями (приложения №5). Имитация должна способствовать полной и качественной отработке учебных задач.

Для имитации используются:

- разрушений и завалов-щебень, битый кирпич, нестандартные железобетонные и металлические конструкции, строительные отходы и материалы, здания и сооружения, сносимые за ненадобностью;
- участков СДЯВ — жидкости с различными запахами и цветом,

жонелтеді, ал егер ол жол берілетін шектен төмен болса — оңаша жайылымға апарылады.

Өңдеуден кейін дозиметрлік бақылау ветеринариялық тексеріс пен сұрыптау өткізіледі. Жол берілетін деңгейде зақымданған, емдеуге мұқтаж емес мал оңаша жайылымға, ал қалғандары — ветеринариялық көмек пунктіне апарылады. Егер емдеу нәтиже бермейтін болса, ветеринариялық емдеу алаңына жақын орналасқан далалық пунктке апарылады.

Радиоактивтік заттар душқа арналған арнайы щеткалардың көмегімен, жуу ерітінділерін пайдалана отырып, кетіріледі, сондай-ақ шаң сорғыштың немесе шаң соратын ыңғайластырылған арнайы машинаның көмегімен тері жамылғысын механикалық тазалау арқылы жүргізіледі. Улағыш заттармен немесе бактериалық заттармен зақымданған кезде тиісті бейтараптандырғыш және дезинфекциялаушы заттар мен ерітінділер қолданылады.

67. Кешенді жаттығуда №6 қосымшада мазмұндалған жалпы қауіпсіздік шараларымен қатар ферма аумағында кеміргіштерді құрту және үй-жайды тазалау мен құстың қырылуын болдырмауға, ауру малдарды күтетін және қасап нүктесінде жұмыс істейтін адамдарды қорғауға бағытталған шаралар көрсетіледі.

№1- қосымша

Азаматтық қорғаныс бастығының БҰЙРЫҒЫ

(ұйымның атауы)

«-----»

(ұйым орналасқан қаланың тауы)

кешенді оқу-жаттығуға даярлық пен өткізу туралы

(ұйымның атауы)

Бұйрық мазмұндық және өкімдік бөлімнен тұруы тиіс.

Мазмұндық бөлімде мыналарды көрсету қажет:

- жоспарланған жаттығудың мерзімі мен сипаты
- жаттығу тақырыбы;
- қатысушылардың әр түрлі тобына арналған жаттығу мақсаты;
- жаттығу өтетін орын.

Өкімдік бөлімде мыналар көрсетіледі:

- жаттығу басшысы, оның орынбасарлары, көмекшілері, жаттығуға басшылық штабы мен қатысушылардың әрбір тобындағы делдалдар;
- жаттығуға қатысушылар құрамы;
- жаттығуды басқарумен байланысты ұйымдастыру;
- жаттығуға басшы құрамды жаттығуға басшылық штабын, құрылымдардың командирлері мен қатардағы құрамын, құрамға кірмейтін жұмысшылар мен қызметшілерді, аса қауіпті объектіге жақын тұратын халықты даярлау тәртібі;
- жаттығуды материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз ету;
- жаттығу барысында мүлік пен материалды әзірлеу мен пайдалану;
- жаттығу ауданын даярлау тәртібі, көлемі мен мерзімі (өндірістік және өзге ғимараттар, қорғаныс ғимараттары, материалдық оқу базасының объектілері, қауіпсіз аймақ, бүркемелеу учаскесі және басқалар), осы мақсат үшін бөлінген күш пен қаражат, жауапты орындаушылар;

включает практические мероприятия, позволяющие создать обстановку, аналогичную или приближенную к той, которая может возникнуть реально в случае аварии, катастрофы, стихийного бедствия или применения современных средств поражения.

Он готовится помощником руководителя ло имитации с участием соответствующих служб текстуально или графически (отдельной схемой).

В плане указываются места имитации, объем работ, материальные средства, силы, время, ответственные исполнители, средства связи и сигналы управления, меры по охране средств имитации и обеспечению безопасности.

29. Документы по обеспечению учения (планы материально-технического, медицинского и противопожарного обеспечения, организации связи; инструкции по мерам безопасности и сохранению материальных ценностей и собственности; частные планы работ заместителей (помощников) руководителя, другие материалы) разрабатываются соответствующими должностными лицами. Основой их подготовки являются указания руководителя учения, план его проведения и план имитации.

30. Участники учения готовятся к нему в соответствии с календарным планом. При необходимости организуются дополнительные занятия, особенно по практическим мероприятиям. Органы управления (комиссия по чрезвычайным ситуациям, штаб руководства учением, эвакуационная комиссия) готовятся в ходе занятий, раздельной и совместной штабной тренировки, командно-штабного учения; формирования гражданской защиты - в ходе тактико-специальных учений, тренировок. Начальник ГО и начальник штаба руководства учением организации, другие руководители могут быть привлечены на специальный сбор, организуемый в центре подготовки, в ходе которого с ними отрабатываются основные вопросы методики подготовки и проведения учения. Кроме того, им доводятся руководящие документы вышестоящих органов.

31. Объем, содержание и характер подготовительных мероприятий определяются целями учения, состоянием сил и средств, уровнем подготовленности руководящего состава и командиров формирований гражданской защиты, начальников служб, наличием материально-технических средств для создания необходимого фронта проведения аварийно - спасательных и неотложных работ в ходе учения.

32. Руководитель учения изучает район практических действий, привлекая к этому заместителей, помощников и штаб руководства-

ре и оформлению должны соответствовать установленным для служебных документов требованиям.

25. Приказ начальника Гражданской обороны (приложение №1)-основной распорядительный документ. Его проект готовится начальником штаба ГО, согласовывается с начальниками отделов (служб) и представляется на рассмотрение начальнику ГО организации. Приказ доводится до исполнителей. Работа по выполнению содержащихся в нем требований организуется подобным руководством начальника штаба руководства учением организации.

26. Календарный план подготовки комплексного учения (приложение №2) включает перечень намеченных к осуществлению работ или мероприятий, их последовательность с указанием сроков исполнения и исполнителей. Он составляется в удобной для пользования форме, подписывается начальником штаба руководства учением и утверждается начальником ГО организации.

27. План проведения комплексного учения (приложение №3)-основной документ, определяющий организацию, порядок и последовательность отработки учебных вопросов по этапам учения. Он готовится начальником штаба руководства учением на основе указаний руководителя организации и соответствующих планов с привлечением начальников служб и других руководителей. По форме этот документ может быть текстовым или графическим.

В плане проведения учения указываются следующие данные:

- тема учения, его цели (для каждой категории обучаемых);
- состав участников и их оснащение средствами индивидуальной защиты, имуществом, техникой и инструментами;
- продолжительность учения (конкретный день и час начала и окончания, а также отработки каждого этапа учения и учебных вопросов);
- место проведения;
- исходная обстановка — положение к началу учения;
- ход учения (первый этап), краткая обстановка к нему, ее имитация (реальная или посредством вводных), порядок и содержание работы руководителя, его заместителей (помощников), вероятные решения и действия обучаемых при отработке каждого учебного вопроса. Аналогичным образом отрабатываются вопросы второго и третьего этапа;
- разбор учения (время, место, кто привлекается, порядок проведения, материальное обеспечение).

28. План имитации на комплексном учении (приложение №4)

- ұйым жұмысының тұрақтылығын көтеру жөніндегі шаралар;
- жаттығу ауданындағы мемлекеттік және жеке меншікті сақтау жөніндегі шаралар;
- қауіпсіздік шараларын, әсіресе техникамен, жарылыс қауіпі бар, химиялық және жанғыш заттармен жұмыс кезінде қамтамасыз ету шаралары;
- моторесурстардың, жанар-жағар май материалдарының, бүркемелеу құралдарының жұмсалыу нормасы;
- мемлекеттік және қызметтік құпияны сақтау шаралары;
- жаттығуға даярлық мерзімі.

Азаматтық қорғаныс бастығы

(ұйымның атауы)

(қолы)

"БЕКІТЕМІН"

Оқу-жаттығуының басшысы

(қолы)

«-----» ----- 20---ж.

**Кешенді оқу-жаттығуына даярлықтың
КҮНТІЗБЕЛІК ЖОСПАРЫ**

(ұйымның атауы)

№	Шаралардың атауы	Орындалу мерзімі	Жауапты атқарушы	Орындалуы туралы белгі
1.	Оқу-жаттығуы басшылары мен басқару органдарын даярлау 1.Басшы құжаттар мен оқу-әдістемелік әдебиетті оқу 2. Командалық-штабтық оқу-жаттығу жаттығуын өткізу 3. Оқу-жаттығуы ауданына барлау жүргізу 4. Оқу-жаттығуы бойынша құжаттар әзірлеу және т.б.			
2.	АҚ құрылымдарын даярлау 1.Оқу-жаттығуы барысында пысықтауға тиіс мәселелерді зерттеу: - Азаматтық қорғау құрылымы командирлерімен; - жеке құраммен. 2. Қауіпсіздік шаралары бойынша нұсқаулықтарды оқып-үйрену және т.б.			

Глава II.

ПОДГОТОВКА И ПРОВЕДЕНИЕ КОМПЛЕКСНЫХ УЧЕНИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ

1. Подготовка комплексного учения

20. Подготовка учения организуется и проводится лично руководителем на основе плана по действиям ликвидации ЧС, плана Гражданской обороны и приказа начальника Гражданской обороны организации. Она включает уточнение исходных данных, своевременную разработку планирующих документов, обучение руководящего состава, других участников учения, дополнительное оборудование района практических действий в целях создания сложной тактической обстановки, имитации разрушений и заражений. Создаваемая обстановка должна обеспечивать выполнение участниками учения мероприятий, предусмотренных его планом, а для формирования достаточного фронта проведения аварийно спасательных и неотложных работ.

21. Документы по учению разрабатываются штабом руководства учением организации заблаговременно (за 2-3 месяца). Они должны рассмотрены, утверждены руководителем и доведены до исполнителей за 1,5-2 месяца до начала мероприятий (примерные формы документов приведены в приложениях к данной Рекомендации).

22. В организации для проведения комплексного учения разрабатываются следующие документы:

- приказ начальника Гражданской обороны организации;
- календарный план подготовки учения;
- план проведения учения;
- план имитации;
- частные (личные) планы заместителей (помощников) руководителя, посредников (если таковые назначались);
- другие документы по обеспечению учения (планы материально-технического, медицинского обеспечения, организации разведки, связи, инструкция по мерам безопасности и т.д.).

23. Документы составляются кратко, четко, с формулировками, исключающими различные толкования. Разработка проектодокументов начинается с уяснения и глубокого изучения действующих по данному вопросу нормативных документов и приказов.

24. Разрабатываемые документы по своему содержанию, структу-

имитационной команды, необходимые средства имитации, связи и передвижения;

- разработать совместно со штабом руководства план имитации с обоснованием требующихся средств и материалов, времени на оборудование мест для практических работ, привязать его к местности и представить руководителю на утверждение;

- организовать и лично руководить оборудованием участков имитации, обеспечить их охрану;

- руководить подготовкой имитационной команды, организовать инструктаж и прием зачетов от ее личного состава по мерам безопасности при работе с имитационными средствами;

- поддерживать постоянную и надежную связь с руководителем учения, проводить имитацию строго по плану учения или по указаниям (распоряжениям) руководителя, обеспечивая безопасность имитационной команды и всех участников учения;

- по окончании учения организовать приведение в порядок участков имитации, сбор неиспользованных или уничтожение несработавших средств имитации, о чем доложить руководителю учения;

- провести разбор практических действий имитационной команды и подготовить предложения в общий разбор.

19. Помощники руководителя (посредники) при структурных подразделениях (отделах, службах, цехах) и формированиях обязаны:

- изучить документы по учению, порядок и последовательность его проведения, определить место и роль на учении подразделения, при котором предстоит быть помощником руководителя(посредником);

- в ходе учения контролировать порядок получения и ходвыполнения обучаемыми распоряжений, оперативность оценки обстановки и обоснованность принятия решения, своевременность и правильность постановки задач подчиненным на проведение аварийно - спасательных и неотложных работ;

- следить за соблюдением мер безопасности и в случае их несоблюдения принимать меры по предотвращению нарушений с последующим докладом руководителю учения;

- обобщать опыт действий обучаемых, объективно оценивать их работу и в установленные сроки представлять материал для разбора, а также готовить и проводить частный разбор с анализом положительных примеров и недостатков.

3.	АҚ құрылымдарына кірмейтін жұмысшылар мен қызметшілерді даярлау 1.Оқу-жаттығуы барысында пысықталуға тиіс мәселелерді зерттеу. 2.Нормативтерді тапсыру. 3.Қауіпсіздік шаралары бойынша нұсқаулықтарды оқып-үйрену және т.б.			
4.	АҚ өндірістік қауіпті объектіге жақын тұратын халықты даярлау 1.Хабарландыру мәселелерін пысықтау. 2. Оқу-жаттығуы барысында әзірлеуге жататын мәселелерді зерттеу. 3. Қауіпсіздік шаралары бойынша нұсқаулықтарды оқып-үйрену және т.б.			
5.	Материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз ету шаралары 1. Оқу-жаттығуына қатысушыларды азық-түлікпен, сумен, күнделікті қажетті заттармен қамтамасыз ету. 2. Жанар-жағар май материалдарымен қамтамасыз ету. 3.Артық бөлшектермен қамтамасыз ету және техникаға техникалық қызметті көрсетуді ұйымдастыру. 4.Оқу-жаттығуына қатысушыларды алғашқы медициналық көмек құралдарымен және дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету және т.б.			

Жаттығуға басшылық штабының бастығы

(ұйымның атауы)

(қолы)

Ескерту:

1. Жоспардың бөлімдері бұдан да көп болуы мүмкін. Олардың

саны даярлық шараларының мазмұны мен көлеміне байланысты.

2. Әрбір бөлім өзіне қатысты барлық шараларды қамтуы тиіс.

№3-қосымша

«БЕКІТЕМІН»

Оқу-жаттығуының басшысы

(қолы)

«-----» ----- 20---ж.

Кешенді оқу-жаттығуына даярлық ЖОСПАРЫ

(Ұйымның ататуы)

Тақырыбы -----

Оқыту мақсаттары;

- Басшы құрам үшін;
- АҚ, құрылымы жеке құрамы және командирлері үшін;
- АҚ, құрылымына кірмейтін жұмысшылар мен қызметшілер үшін;
- Өте қауіпті объектіге жақын тұратын халық үшін;

Уақыты: күнтізбелік мерзімі мен жалпы, ұзақтығы

Қатысушылардың құрамы:

Оқу-жаттығуы ниеті:

Оқу-жаттығуы кезеңдері, оқыту мәселелері мен оның әрқайсысың пысықтауға кететін уақыт:

устойчивости работы организации в экстремальных условиях;

- готовить отчетные материалы по результатам учения в общий разбор и конкретные предложения по внедрению полученного опыта в практику работы организации.

16. Заместитель (помощник) руководителя по материально-техническому обеспечению обязан:

- участвовать в разработке мероприятий и организовывать их материально-техническое обеспечение в соответствии с замыслом и планом учения;

- создавать на учении обстановку, позволяющую всесторонне отработать задачи по бесперебойному материально-техническому обеспечению деятельности организации;

- осуществлять контроль за своевременным обеспечением участников учения горячей пищей, продовольствием, водой, предметами первой необходимости, а также за организацией эксплуатации техники, обеспечением ее горючими и смазочными материалами, за работой соответствующих формирований и расходами моторесурсов;

- контролировать возвращение техники, привлекаемой на учение, в места постоянного размещения в указанное время;

- докладывать руководителю о выполнении задач материально-технического обеспечения, предложения по его совершенствованию;

- готовить отчетные материалы по результатам учения в общий разбор.

17. Помощник руководителя по эвакуации обязан:

- участвовать в разработке и осуществлении мероприятий, связанных с эвакуацией рабочих, служащих и населения из опасных зон, их размещением и обустройством, а также доставкой транспортом рабочих и служащих к местам работы и обратно по плану ГО;

- контролировать деятельность эвакуационных органов при подготовке и в ходе учения, следить за работой транспорта и соблюдением мер безопасности при перевозках эвакуируемых;

- организовать всестороннее обеспечение эвакуируемых медицинским обслуживанием, питанием, обогревом, защитой на сборных пунктах и маршрутах эвакуации;

- докладывать руководителю о ходе эвакуационных мероприятий и разрабатывать конкретные предложения по их совершенствованию;

- готовить отчетные материалы по итогам учения в общий разбор.

- 1 8. Помощник руководителя по имитации обязан:

- в соответствии с замыслом и планом учения определить состав

- разработать документы по подготовке и проведению комплексного учения и представить на утверждение начальнику ГО организации;
- обеспечить организованное проведение занятий, тренировок при подготовке к учению руководящего состава, командиров формирований гражданской защиты, рабочих, служащих, а также систематический контроль за качеством обучения;
- предусмотреть вопросы взаимодействия органов управления и сил в ходе учения;
- принять меры к подготовке района учения в соответствии с замыслом и планом учения, подготовить пункты правления, систему оповещения и связи, организовать комендантскую службу и охрану общественного порядка;
- обобщать сведения о действиях обучаемых, готовить предложения руководителю по полной и качественной отработке этапов учения, учебных вопросов, контролировать оперативность доведения вводных до подчиненных и выполнение ими поставленных задач;
- изучать и обобщать опыт проведения мероприятий по действиям ликвидации ЧС и ведению Гражданской обороны;
- готовить доклад о результатах учения, выводы и предложения.

14. Заместители (помощники) руководителя учения назначаются из числа должностных лиц организации наиболее подготовленных по вопросам гражданской защиты. Их количество зависит от темы, масштабов мероприятия, специфики производства и определяется с расчетом охвата обучения и контроля основных служб и формирований гражданской защиты. Они участвуют в разработке планирующих документов и на их основе составляют свои частные планы работ на период обучения.

15. Заместитель (помощник) руководителя по инженерно-техническим вопросам обязан:

- участвовать в разработке плана комплексного учения по вопросам проведения инженерно-технических и противопожарных мероприятий;
- контролировать деятельность органов и подразделений, ответственных за проведение инженерно-технических и противопожарных мероприятий при подготовке и в ходе учения;
- обеспечить проведение работ на технических и коммунально-энергетических сетях по оперативному и безаварийному их перекрытию (отключению) в ЧС;
- докладывать руководителю о выполненных инженерно-технических, противопожарных мероприятиях и их влиянии на повышение

ОҚУ-ЖАТТЫҒУЫНЫҢ БАРЫСЫ

Уақыты	Оқыту мәселесі	Жағдай (кіріспелер мазмұны және оның бүркемеленуі	Жаттығу басшысының іс-әрекеті	Басшының орынбасарлары мен көмекшілері, делдалдардың іс-әрекеті	Үйренушілерден күтілетін іс-әрекет

Бірінші кезең: (кезеңнің атауы, оның мазмұны, оқыту мақсаты, уақыты).

Екінші және келесі кезеңдер:

Жаттығуды талқылау: (әрбір кезеңнің уақыты мен өткізілетін орны көрсетіледі).

Ескерту:

1. Кіріспелердің тізбесі мен мазмұны оларды тапсырудың әдісі мен уақыты.
2. Енгізілген жағдай көрсетілген жаттығу ауданының сызған нұсқасы.

Жаттығуға басшылық ететін штабтың бастығы

(ұйымның атауы) (қолы)

Ескерту:

1. «Үйретілетіндердің күтілетін іс-әрекеті» айда-ры үйретілетіндердің санаты бойынша, бірнеше айдарларға белінуі мүмкін.

2. Басшының орынбасарлары мен көмекшілерінің, делдалдардың жеке жоспарын жаттығу басшысы бекітеді.

«БЕКІТЕМІН»

Оқу-жаттығуының басшысы

№4-қосымша

(қолы)

«-----»-----20---ж.

Кешенді оқу-жаттығуындағы бүркемелеу ЖОСПАРЫ

(ұйымның атауы)

Бүркеме- леу орны	Бүркеме- леу түрі	Даярлық мерзімі	Бүркеме- леуге арналған күш пен қаражат	Бүркеме- леу өткізетін уақыт	Статис- тердің саны, олар белгеле- ген зақым данған адамдар дың саны	Бүркеме леуге жауап тылар

Жаттығу басышысының бүркемелеу жөніндегі көмекшісі

(Ұйымның атауы)

(қолы)

Ескерту:

Жоспарға қоса берілетіндер: бүркемелеуді ұйымдастыру сызған нұсқасы, байланыс пен бүркемелеуді басқару сызған нұсқасы, бүркемелеу орнын күзету және қауіпсіздік шараларын қамтамасыз ету жөніндегі шараларды мазмұндау.

- обеспечить строгое соблюдение всеми участниками мер безопасности, сохранения материальных ценностей организации и собственности граждан, экономное расходование выделенных на учение материально-технических средств;

- подготовить и провести по завершении учения общий разбор с руководящим составом и командирами формирований гражданской защиты, в ходе которого дать оценку практическим действиям участников и определить пути устранения недостатков;

- разработать и издать итоговый приказ, в котором отразить конкретные мероприятия, сроки их выполнения и ответственных должностных лиц, внести уточнения в план по действиям ликвидации чрезвычайных ситуаций а также планов Гражданской обороны.

11. В целях обеспечения безопасности участников учения руководитель обязан: организовать разведку (рекогносцировку) района предстоящего учения и комендантскую службу в опасных для движения местах, реальное медицинское обеспечение, особенно на опасных участках, обозначение непроходимых участков местности; определить участки местности и порядок имитации на них современных средств поражения, пожаров, разрушений, заражений, аварий на коммунально-энергетических сетях и провести их обозначение.

12. Ответственность за соблюдение мер безопасности во время учения несет также весь руководящий состав, службы гражданской защиты организации, командиры формирований гражданской защиты, участвующих в учении. Они обязаны изучить с личным составом инструкцию по мерам безопасности (приложение №6), указать порядок обозначения участков, полей имитации и других опасных мест; проверить исправность выводимой на учение техники и транспорта; обеспечить контроль за правильным хранением и использованием в ходе учения имитационных средств; следить за строгим соблюдением личным составом установленных мер безопасности.

В целях обеспечения полноты и качества проведения комплексного учения создается штаб руководства учением. Начальником штаба руководства учением, как правило, назначается начальник штаба Гражданской обороны.

В состав штаба руководства учением назначаются наиболее подготовленные по вопросам гражданской защиты работники организации.

13. Штаб руководства учением является основным органом, обеспечивающим подготовку и проведение учения. Работники штаба обязаны:

- формирования гражданской защиты обучаются приемам и способам проведения работ по спасению пострадавших и оказания им помощи в различных условиях, осваивают тактику действий, способы применения техники и приборов;

- рабочие и служащие, не входящие в формирования гражданской защиты, тренируются действиям по сигналу «Внимание всем!» и речевым сообщениям (информациям).

8. Воспитательная работа планируется и проводится в целях разъяснения участникам учения конкретных задач и мобилизации их усилий на полное и качественное выполнение замысла учения, плана учения. На выработку у руководящего состава, командиров формирований гражданской защиты и всех участников учений настойчивости и целеустремленности в выполнении мероприятий по защите населения от ЧС и от современных средств поражения в военное время.

9. Для подготовки и проведения комплексного учения назначают: руководитель учения, его заместители, помощники и посредники, а также создается штаб руководства учением.

Руководит учением начальник Гражданской обороны организации, который персонально отвечает за его организацию, подготовку и проведение.

10. Руководитель учения обязан:

- знать требования Закона «О гражданской защите», и иных нормативно - правовых документов по вопросам гражданской защиты, действительное состояние дел в организации, уровень подготовленности руководящего состава и командиров формирований гражданской защиты к практическому выполнению мероприятий;

- определить основные исходные данные по учению: тему, цели, этапы и учебные вопросы, состав руководства и участников, время и место действий сил и средств, объем и порядок оборудования учебных мест для создания фронта работ (материалы, силы, сроки, конкретные участки), вопросы материального, технического, финансового, медицинского и других видов обеспечения;

- руководить разработкой важнейших документов к учению, подготовкой его участников, проведением мероприятий, предшествующих комплексному учению;

- добиваться в ходе учения полной и качественной отработки учебных вопросов путем последовательного наращивания и усложнения обстановки, осуществления систематического личного контроля и через заместителей, помощников (посредников) за действиями участников учения;

КЕШЕНДІ ОҚУ-ЖАТТЫҒУЛАРЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН НЕГІЗГІ БЕЛГІЛЕРДІҢ КӨРСЕТКІШІ

Қирандыны, үйіндіні, зақымдану участкелерін, коммуналдық-энергетика тораптарындағы зақымдарды ғимараттар мен қорғаныс ғимараттарының күйін, бүркемелеу участкелерін белгілеуге арналған белгілер, сондай-ақ әр түрлі көрсеткіштер 40x20см көлеміндегі тік ұрыш түріндегі фанерден, картоннан, қаңылтырдан даярланады және ақ сырмен боялады. Үстінде қара түсті ірі әріппен қиранды, зақымдау түрі туралы жазба, ал астында оның көлемін сипаттайтын мәліметтер істелінеді. Белгілер мен көрсеткіштер жерден 1-1,5 м биіктікте орна-тылады. Олар түнде қолданылған кезде жарық түсіріледі немесе жарыққа жарқырайтын бояумен сырланады.

Белгілердің үлгілік тізбесі:

- жолдың бұзылған учаскесі;
- зақымданған учаске;
- бұзылған көпір;
- үйінді;
- үйіндідегі зардап шегуші;
- ғимарат қирады;
- ғимарат зақымданды;
- ғимараттың қирау қауіпі бар;
- панахана қирады;
- панахананы үйінді басып қалды;
- су құбыры зақымданды;
- ЭБЖ зақымданды;
- газ желісінің зақымдануы.

Көрсеткіштердің үлгілік тізбесі:

- Зақымданған учаскедегі өткел;
- қозғалысты (жүретін жерді) ететін жерге бағыттау;
- қозғалысты кедергіні айналып өтуге бағыттау.

Ескерту:

Кешенді жаттығу тақырыбы мен пысықталатын оқу мәселелеріне байланысты қажетті жағдай жасау мақсатында басқа да белгілер (көрсеткіштер) қолданылуы мүмкін.

КЕШЕНДІ ОҚУ-ЖАТТЫҒУЛАРЫНДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ШАРАЛАРЫ

1. Оқу-жаттығуларында келесілерге:

- жеке құрам мен техниканы осы мақсат үшін жабдықталмаған автомобилдерде, платформаларда, вагон мен кемелерде, ал пайдалану үшін қауіпті нәрселерді (заттарды) - көлікте адамдармен бірге тасымалдауға тиым салынатындар;
 - ақаулы техника мен автокөлікті пайдалануға;
 - аялдамада жолдың сол жағына шығуға машиналар арасында тұруға және олардың астында дем алуға; машинамен жапсарлас жерде мұқият тексерусіз қозғалтқышты қосуға және орнынан қозғалтуға;
 - жанатын және жарылу қауіпі бар заттар тиелген машинада темекі тартуға;
 - зақымданған адамдарды қозғалыс пен техника жұмыс істейтін жеке орналастыруға;
 - тросқа тұруға, көтергіш крандар тілінің астында, экскаваторлар ожауының астында және инженерлік техникамен тыс кезінде үйіндіде тұруға;
 - елді мекендерде және электр берілім желілері астында антеннасы жоғары көтерілген автомобилге радиостанциясын алып жүруге;
 - жоғары вольтты электр берілім желілеріне 100 м жақын радиостанцияларды орнатуға, оларда жерге өткізгіштерсіз жұмыс істеуге;
 - ақаулы бүркемелеу құралдарын, бұзғыш машиналар және жарылыс өндірісіне арналған басқа икемдегішті пайдалануға;
 - жеке құрам мен тұрғын ғимаратынан 250 м қашықтықтан жақын жерде табельдік бүркемелегіш пен ядролық жарылыс көрінісін жасауға;
 - бүркемелегіш түтін аспабын жағуға, жеке құраммен жылдам тұтанатын материалдарға 50 м жетпейтін қашықтықта бүркемелегіш гранат пен жарылыс пакетін жаруға;
 - елді мекендер мен су айдындарында бүркемелегіш жарылыс пакеттеріне, жарылғыш заттар зарядтарына тиісуге, жинауға және оларды бөлшектеуге;
 - улағыш заттарды, бүркемелеудің оқыту рецептурасы мен зақымданған заттарды жинастыруға;

сательных и неотложных работ при ликвидации ЧС и их последствий, а также при применении современных средств поражения;

- выработки и определения наиболее целесообразных способов и приемов использования формирований гражданской защиты и техники при выполнении задач;
- изучения возможностей повышения устойчивости работы организационных подразделений в мирное и военное время.

Продолжительность учений должна обеспечивать полную и качественную отработку всех учебных вопросов и составлять не более двух суток. По решению вышестоящего начальника Гражданской обороны организации продолжительность учения может быть увеличена.

На комплексное учение привлекается весь руководящий состав, командиры формирований гражданской защиты организаций, максимально возможное количество формирований гражданской защиты, полностью укомплектованных личным составом, техникой, приборами и имуществом, а также рабочие и служащие, не входящие в формирования.

Если организация использует в производстве сильнодействующие ядовитые, взрыво- и пожароопасные вещества, то на учение привлекается население, проживающее вблизи этой организации.

6. На комплексных учениях создается обстановка, обеспечивающая практическое выполнение всего объема задач, предусмотренных планами действий в чрезвычайных ситуациях и планами Гражданской обороны.

Учения проводятся на учебно-материальной базе, включающей территорию организации с производственными зданиями, сооружениями и различного рода коммуникациями, а также возводимые дополнительно учебные места в соответствии с замыслом учения. Отдельные вопросы могут отрабатываться на территории жилого сектора с привлечением жилищно-эксплуатационных органов и населения.

В план проведения учений могут включаться практические работы, способствующие социально-экономическому развитию организации.

7. На комплексных учениях каждый участник выполняет обязанности, которые ему определены по линии Гражданской защиты, соответственно с конкретной обстановкой:

- руководящий состав приобретает навыки управления силами гражданской защиты, при практическом осуществлении мероприятий в соответствии с планами по действиям ликвидации ЧС, а также планами Гражданской обороны организации;

- проверки реальности планов по действиям ликвидации чрезвычайных ситуаций, а также планов Гражданской обороны, готовности сил и средств гражданской защиты к решению задач по предназначению;

- повышения уровня знаний и навыков расчета пункта управления в планировании плана по Гражданской обороне, в управлении силами при их выполнении, в организации и поддержании взаимодействия органов управления и сил гражданской защиты;

- проверки надежности систем управления, связи и оповещения в организациях;

- выработки у обучаемых высоких моральных и психологических качеств, готовности грамотно действовать в экстремальных условиях;

- совершенствования форм и методов организаторской работы организации в различных условиях обстановки;

- изучения приемов и способов проведения аварийно - спасательных и неотложных работ, повышения эффективности применения формирований гражданской защиты и техники, а также проверки новых теоретических взглядов и положений по организации действий сил при ликвидации чрезвычайной ситуации.

3. По своему предназначению комплексные учения подразделяются на плановые, показательные и опытно-исследовательские.

Плановые учения проводятся по мере необходимости, но не реже одного раза в три года. Они завершают цикл подготовки по действиям в ликвидации чрезвычайных ситуаций и по выполнению плана Гражданской обороны организаций, в целом являются показателем готовности к выполнению задач гражданской защиты.

Показательные учения проводятся в районе, городе перед началом нового учебного года, в период подведения итогов и постановки задач с целью выработки единых взглядов на методику организации и проведения комплексных учений, показа наиболее целесообразных форм и методов действий руководящего состава организаций.

Для проведения показательного учения, кроме обычных документов, разрабатывается план показа и необходимые к нему приложения.

Опытно-исследовательские учения проводятся в целях:

- проверки новых, наиболее важных, принципиальных положений проектов нормативных документов по организации и выполнению задач гражданской защиты проверки новой организационно-штатной структуры сил и органов управления Гражданской защиты, возможностей техники, используемой для проведения аварийно - спа-

- оттегі оқшаулағыш немесе гопкалпты патрондары бар дәстүрлі газқағарсыз құдықтарда, жер асты коллекторлары және түтінденген ғимараттарда жұмыс жасауға;

- жалаң қолмен (резина қолғабынсыз) ашық электр өткізгішін және онымен қосылған металл заттарын ұстауға;

- газ жинақталған, сондай-ақ жоғары кернеудегі электр қондырғысы тұрған ғимаратта тиісті маманның рұқсатынсыз және белгілеген сақтық шараларын сақтамай кіруге;

- тиісті жергілікті билік органдарымен келіспей жер жұмыстарын жүргізуге;

- орманда алау жағуға;

- тексерілмеген көзден су ісуге тиым салынады.

2. Қауіпсіздік шараларын қамтамасыз ету мақсатында мыналарды орындау қажет:

а) Ұйым жұмысының тұрақтылығын көтеру мәселесін пысықтау кезінде:

- жекелеген құрылғылардың, ғимарат пен құрылыстың беріктігін арттыру үшін жұмыс істеу барысында қауіпсіздік шараларын сақтау;

- «Баршаның назарына!» дабылы немесе кез-келген іс-әрекет командасы берілген жағдайда коммуналдық және энергетика тораптарын тез және авариясыз ажыратуға даярлау;

- технологиялық процесті авариясыз тоқтатуға бағытталған шараларды жүргізу.

б) Құтқару жұмысын жүргізу кезінде:

- алдағы жұмыс орындарына мұқият барлау жүргізу;

- механизация құралдарымен, пневмо-және электр аспаптарымен, жарылғыш және өрт қауіпі бар заттармен жұмыс кезінде техника қауіпсіздігінің қолданыстағы нұсқаулықтарының тәртіптерін қатаң орындау;

- құлау қауіпі бар ғимарат конструкциялары мен құрылыстарын бекіту;

- жұмыс жүргізілетін орындарда ескерту (дабыл) белгілерін орнату;

- инженерлік машина тораптарын анық көрінетін дабылдармен (жалаумен, шаммен) басқару, оларды беру үшін арнайы даярлаған адамдарды тағайындау;

- оқшаулағыш киіммен және өзге қорғаныс құралдарымен жеке құрамның үздіксіз жұмыс істеуі кезінде, белгіленген нормалардан артық жол жүруіне жол бермеу.

в) Өрт ошақтарына мұқият барлау жүргізу кезінде:

- өрт ошақтарына мұкнәт барлау жүргізу;
 - отқа өте жақын қашықтықта жеке құрамның болуының белгіленген уақытынан (жарты сағат шамасынан) аспауы;
 - тыныс алу үшін жарамсыз ортадағы өрт сөндіру кезіндегі жұмысты оқшаулағыш газқағарда немесе гопкалиты патроны бар дәстүрлі газқағарда орындау;
 - биіктерде жұмыс істеу кезінде жұмысшыларды құлаудан сақтандыру икемдегіштерін қолдану;
 - құрылғыларды ашу және өңдеу жұмыстары басталғанға дейін электр тораптарын ажыратуды қамтамасыз ету;
 - қабаттар мен шатырлардан құрылғыларды (заттарды) лақтырған кезде олардың ғимараттағы жұмыс істеп жатқан адамдарға, электр-сымдарына, самалдыққа, техникаға және механизмдерге тимеуін қадағалау;
 - резервуарлардағы жарылыс, құлау, мұнай өнімдерінің атылуы қауіпті нақты төнген кезде жеке құрамды қауіпсіз орынға апару;
 - тұтандырғыш қоспаларының техникаға тиіміне жол бермеу;
 - топырақтағы (жер асты, шымтезек) өртті сөндіру кезінде адамдар мен техниканың қозғалысын жанып жатқан топыраққа түспеуінен сақтандыру үшін сақтықпен ұйымдастыру;
 - орман өртін сөндіру кезінде жанған қамысты жинау.
- г) түнде және көру шектелген өзге де жағдайлардағы (жаңбыр, тұман, қар, шаң және т.б.) іс-әрекет кезінде бүркемелеу межесін (участкесін) алдын ала белгілеу, сондай-ақ автомобиллер мен техникаға қараңғыда көрінетін белгіленген үлгідегі белгілерді қою.**
- д) Қыстағы (суық жағдайларда) іс-әрекет кезінде:**
- жеке құрамды жылы киіммен және аяқ киіммен қамтамасыз ету;
 - үсік шалуды ескерту шараларымен жаттығуға барлық қатысушыларды таныстыру;
 - жеке құрамның су ішу режимін сақтауын бақылау;
 - жылытылатын шараларды немесе үсік шалғандарға көмек көрсету үшін дәрі-дәрмектердің қажетті саны бар жылы тұрақтарда медициналық пункттерді ашу және оны көшіру, арнайы машиналарды даярлау;
 - адамдарды арнайы күркелермен жабдықталған машиналарда тасымалдау, дамылдау орындары мен аялдамаларда қажеттілік шегінде жеке құраммен жүргізу, жылыну және желден қорғану үшін шатырда, жер төле мен өзге орындарда пеш жаққан кезде өрттің шығуын болдырмау үшін шаралар қабылдау;

Глава 1.

ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ КОМПЛЕКСНЫХ УЧЕНИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ

1. Комплексные учения являются одной из высших форм подготовки руководящего состава, органов управления, формирований гражданской защиты, рабочих и служащих, населения, проживающего вблизи организаций по подготовке плана действия к ликвидации чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера и их последствий. Они проводятся на основе «Методической рекомендации» и приказов начальников Гражданской обороны соответствующих уровней.

Это учение дает возможность практически отработать весь комплекс мероприятий, связанных с угрозой возникновения и ликвидацией чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера и их последствий, а также плана Гражданской обороны, с учетом специфики производства, особенностей территориального размещения, сезонности работ и других факторов, присущих данной организации.

Комплексные учения проводятся 1 раз в 3 года:

- во всех организациях, категорированных по Гражданской обороне;
- на объектах, производящих или использующих в производстве пожаро-взрывоопасные вещества и сильнодействующие ядовитые вещества;
- в не категорированных организациях с численностью 300 человек и более;
- в медицинских, лечебно-профилактических учреждениях емкостью 600 и более больничных коек;
- во всех организациях сельскохозяйственного производства.

2. Комплексные учения проводятся в целях:

достижения высокой слаженности в работе руководящего состава, органов управления, формирований гражданской защиты, рабочих и служащих организаций по действиям ликвидации ЧС и ведению Гражданской обороны;

- совершенствования приемов и способов защиты людей в чрезвычайных ситуациях мирного и военного времени и повышения устойчивости работы организаций;

«Методические рекомендации по подготовке и проведению комплексных учений в организациях» (далее – Методические рекомендации) предназначаются для руководящего состава и начальников служб ГЗ организаций.

В Методических рекомендациях излагаются основные положения по подготовке и проведению комплексных учений в организациях.

Положения Методических рекомендаций следует применять творчески, исходя из конкретных задач и целей обучения, состава участников комплексных учений, уровня их подготовки, местных условий и специфики производственной деятельности организаций.

Методические рекомендации» разработаны на основе Закона РК «О гражданской защите», Приказа МВД РК №381 от 20. 04. 2015 г. «Правила информирования, пропаганды знаний, обучения населения и специалистов в сфере гражданской защиты. В основу методических рекомендаций вошло пособие «Рекомендации по проведению учений и тренировок, а также обучения должностных лиц гражданской защиты и работающего персонала организаций действиям в условиях ЧС», согласованное Управлением гражданской обороны КЧС МВД РК за №29-5-1/167-и от 20.01.2016 г., а также наработанный опыт при проведении занятий с руководящим составом Государственной системы гражданской защиты и участие в учениях.

Методические рекомендации были утверждены на Методическом совете Центра и согласованы с Управлением ГО КЧС МВД РК под №29-5/1044-1 1-и от 06.04.2016 года.

В подготовке и выпуске Методических рекомендаций принимали участие сотрудники Республиканского учебно-методического центра гражданской защиты: Мельников Е. Н., Вафина Т. К., Тасиева А. А., Ашинова З. А., Кулумбетова Х. А., Сыдыкова Т.Д..

- адамдар мен техниканың қалып қоймауын қадағалау, жоғалған адамдарды іздестіруді шұғыл ұйымдастыру,

е) ыстық климатты аудандардағы іс-әрекет кезінде:

- ауыз суының қорын;

- бар су көздерін тазалау мен дезинфекциялау үшін шаралар қабылдау және оның күзетілуін ұйымдастыру;

- жеке құрамды жылан және улы жәндіктердің шағуынан қорғайтын құралдармен қамтамасыз ету;

- ыстық тиюден (күн өтуден) ескерту және зардап шегушіге көмек көрсету бойынша шаралар қабылдау.

3. Оқу-жаттығуларын өткізу барысында тек темір жол құрамымен немесе су көлігімен тасымалдау қарастырылады, тиісті нұсқаулықта көрсетілген қауіпсіздік шаралары жөніндегі талаптарды орындау қажет.

МАЗМҰНЫ:

I-тарау. ҰЙЫМДАРДА КЕШЕНДІ ОҚУ-ЖАТТЫҒУЛАРЫН
ҰЙЫМДАСТЫРУ НЕГІЗДЕРІ-----3

II-тарау. ҰЙЫМДАРДА КЕШЕНДІ ОҚУ-ЖАТТЫҒУЛАРЫН ДА-
ЯРЛАУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ-----13

III-тарау. АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ӨНДІРІСІ ҰЙЫМДАРЫНДА
КЕШЕНДІ ЖАТТЫҒУДЫ ДАЯРЛЫҚПЕН ӨТКІЗУ ЕРЕКШЕЛІК
ТЕРІ-----23

ҚОСЫМШАЛАР -----28

**МИНИСТЕРСТВО ПО ЧРЕЗВЫЧАЙНЫМ СИТУАЦИЯМ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

Республиканский учебно-методический центр
гражданской защиты

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ПОДГОТОВКЕ И ПРОВЕДЕНИЮ
КОМПЛЕКСНЫХ УЧЕНИЙ В
ОРГАНИЗАЦИЯХ**

г. Алматы, 2016 г.